

Evaluatie plaatsingssubsidie schooljaren 2009/2010 en 2010/2011

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

EVALUATIE PLAATSINGSSUBSIDIE
SCHOOLJAREN 2009/2010 EN 2010/2011

- eindrapport -

Drs. J. Brekelmans
Drs. M. Groenewoud
Drs. C. van Horssen
A. van Schijndel MSc

Amsterdam, april 2012
Regioplan publicatienr. 2061

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
Fax : +31 (0)20 – 626 51 99

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van
UWV WERKbedrijf.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Het onderzoek.....	1
1.2	Leeswijzer	4
2	Praktijkonderwijs	5
2.1	Het praktijkonderwijs en zijn leerlingen.....	5
2.2	Aanpak scholen bij arbeidstoeleiding	6
2.3	Wajong en Pro-leerlingen.....	8
2.4	Overwegingen aanvraag en administratieve lasten.....	10
2.5	Invloed plaatsingsubsidie op aanpak	11
2.6	Resultaat: uitstroom en duurzaamheid	13
2.7	Tevredenheid van werkgevers.....	16
2.8	Samenvatting	18
3	Voortgezet speciaal onderwijs	21
3.1	Het voortgezet speciaal onderwijs en zijn leerlingen	21
3.2	Aanpak scholen bij arbeidstoeleiding	22
3.3	Wajong en vso-leerlingen	26
3.4	Overwegingen aanvraag en administratieve lasten.....	26
3.5	Invloed plaatsingsubsidie op de aanpak	27
3.6	Resultaat: uitstroom en duurzaamheid	28
3.7	Tevredenheid van werkgevers.....	31
3.8	Samenvatting	32
4	Conclusie	35
4.1	Het onderzoek.....	35
4.2	Beantwoording deelvragen	35
4.3	Beantwoording hoofdvragen	40
Bijlage 1	Deelnemende scholen aan interviews	43

1 INLEIDING

In 2006 had 4,5 procent van alle achttienjarigen een Wajong-uitkering. Ongeveer dertig procent van de Wajong-uitkeringen wordt bovendien op of na het negentiende jaar toegekend. Dit betekent dat naar schatting een op de zestien jongeren op enig moment een Wajong-uitkering ontvangt.¹ Een groot deel van de instroom in de Wajong (32%) stroomt direct vanuit school of studie de Wajong in. Daarbinnen vormen het praktijkonderwijs (PrO) en het voortgezet speciaal onderwijs (vso) de grootste groep.

Om de arbeidsparticipatie van jongeren uit het vso en PrO te bevorderen, wil UWV scholen stimuleren om leerlingen te plaatsen in betaald werk in een reguliere setting. Daarom heeft UWV in de schooljaren 2009-2010 en 2010-2011 een proef met plaatsingssubsidies uitgevoerd. Dit houdt in dat vso- en PrO-scholen in de provincies Groningen, Gelderland, Utrecht en Zeeland een subsidie kunnen aanvragen als zij een leerling direct aansluitend aan een stage of het laatste leerjaar weten te plaatsen in regulier werk. De subsidie bedraagt 500 euro bij plaatsing en nog eens 500 euro als de leerling na een halfjaar nog steeds werkzaam is.

UWV beoogt met de invoering van de plaatsingssubsidie de arbeidsparticipatie van de leerlingen vanuit het vso en PrO te vergroten. Een tweede doel is om hiermee zoveel mogelijk de instroom in de Wajong te voorkomen.

UWV heeft de resultaten van de proef laten onderzoeken. Deze rapportage is een verslag van dit onderzoek.

1.1 Het onderzoek

1.1.1 Probleem- en vraagstelling

Op basis van de twee eerdergenoemde doelen hebben we voor dit onderzoek de volgende probleemstelling geformuleerd: *Wat is het effect van de inzet van het instrument plaatsingssubsidie op de instroom in de Wajong, de arbeidsparticipatie en de overgang van school naar werk van jongeren afkomstig van het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs?*

Deze probleemstelling is uitgewerkt in onderzoeksvragen in de volgende vier categorieën:

¹ J. Besseling e.a. (2007). *Toename gebruik ondersteuning voor jongeren met een gezondheidsbeperking*. Hoofddorp: TNO Kwaliteit van Leven.

i. Aanpak scholen

1. Wat doen scholen om jongeren te plaatsen in regulier werk?
2. Verschillen scholen in het vso en PrO in hun aanpak? Zo ja, hoe?
3. Wat is de invloed van de plaatsingssubsidie op de aanpak van scholen?
4. Wat zijn de overwegingen van scholen om wel of niet in plaatsing van jongeren bij reguliere werkgevers te investeren?
5. Wat is de invloed van de plaatsingssubsidie op deze overwegingen?
6. Draagt de plaatsingssubsidie bij aan een betere overgang van school naar werk? Zo ja, waaruit blijkt dit?

ii. Instroom in de Wajong

7. Wat is het effect van de plaatsingssubsidie op de instroom in de Wajong vanuit het vso en PrO? In hoeverre verschilt dit effect per schooltype?
8. Wat zijn de kenmerken van jongeren die vanuit het vso en PrO instromen in de Wajong? In hoeverre verschilt de samenstelling van de instroom naar schooltype?

iii. Arbeidsparticipatie

9. Wat is het effect van de plaatsingssubsidie op de arbeidsparticipatie van jongeren uit het vso en PrO? In hoeverre verschilt dit effect per schooltype?
10. Wat zijn de kenmerken van de jongeren die worden geplaatst?
11. In hoeverre verschilt de samenstelling van de groep geplaatste jongeren naar schooltype?
12. Worden als gevolg van de plaatsingssubsidie andere jongeren dan voorheen geplaatst? Zo ja, op welke kenmerken verschillen deze jongeren?
13. Welk deel van de geplaatste jongeren blijft duurzaam aan het werk?
14. In hoeverre zijn er verschillen in de duurzaamheid van de arbeidsparticipatie tussen vso en PrO?
15. Wat zijn de kenmerken van de jongeren die duurzaam zijn geplaatst?

iv. Kosten en baten

16. Wat zijn de kosten en baten van de uitvoering van de plaatsingssubsidie?
17. Wat zijn de administratieve lasten die verbonden zijn aan de aanvraag van de plaatsingssubsidie? Hoe beoordelen scholen de administratieve lasten? Wegen deze lasten op tegen de baten?

1.1.2 Onderzoeksactiviteiten

Om informatie over deze vier categorieën te verkrijgen, is er in meting 2 gekozen voor een aanpak die uit vier onderdelen bestaat:

- uitgebreide interviews met vso- en PrO-scholen met en zonder subsidie;
- aanvullende telefonische interviews met vso- en PrO-scholen;
- uitvragen uitstroomgegevens van vso- en PrO-scholen met en zonder subsidie;
- enquête onder werkgevers van oud-leerlingen van het PrO en vso.

1.1.3 Looptijd onderzoek

Het onderzoek heeft een duur van vijftien maanden en is gestart in september 2010. Er zijn twee meetmomenten gepland. Meting 1 vond plaats in het najaar van 2010. Meting 2 heeft plaatsgevonden in het najaar van 2011.

1.1.4 Tweede meting

In het najaar van 2011 (meting 2) is het aantal vso- en PrO-scholen dat in het voorgaande schooljaar 2010-2011 een of meer plaatsingssubsidies heeft aangevraagd en ontvangen groter dan het geval was in het schooljaar 2009-2010 (meting 1). Op 1 september 2010 had bijvoorbeeld nog maar één vso-school zich aangemeld voor de subsidie. Dit heeft tijdens meting 1 consequenties gehad voor de uitvoering van de onderzoeksactiviteiten. Echter ook ten tijde van de tweede meting is aantal scholen beperkt. Dit heeft gevolgen voor de reikwijdte van de resultaten van het onderzoek. Eind oktober 2011 hebben twaalf vso-scholen plaatsingssubsidies aangevraagd. Alle scholen die bereid waren tot deelname aan een interview, zijn in het kader van deze meting gesproken. De verdeling van het aantal (korte en uitgebreide) interviews per schooltype en regio is weergegeven in tabel 1.1 en 1.2.

Tabel 1.1 Uitgebreide interviews vso- en PrO-scholen

Type school	Aantal interviews
PrO met subsidie	6
PrO zonder subsidie	3
Vso met subsidie*	6
Vso zonder subsidie**	2
Totaal	17

* Waarvan 3 scholen cluster 4, 2 scholen zmlk cluster 3 en 1 school cluster 2.

** Waarvan 1 school cluster 4 en 1 school zmlk cluster 3.

Tabel 1.2 Korte interviews vso- en PrO-scholen

Type school	Aantal interviews
PrO met subsidie	14
PrO zonder subsidie	4
Vso met subsidie*	1
Vso zonder subsidie**	1
Totaal	20

* 1 school cluster 2.

** 1 school zmlk cluster 3.

Een overzicht van het aantal deelnemende vso- en PrO-scholen aan de korte en de uitgebreide interviews is te vinden in bijlage 1.

In totaal hebben twintig vso- en PrO-scholen uitstroomgegevens aangeleverd. Deze gegevens zijn hoofdzakelijk verwerkt in paragraaf 2.3 en paragraaf 3.3 ('Aanvraag en instroom in de Wajong'). Tot slot hebben in totaal 62 bedrijven

deelgenomen aan de werkgeversenquête. Deze resultaten zijn in paragraaf 2.7 en 3.7 ('Tevredenheid van werkgevers') terug te vinden.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staan het gebruik en de effectiviteit van de plaatsingssubsidie in het praktijkonderwijs centraal. We kijken daarbij naar de aanpak van praktijk-scholen in de arbeidstoeleiding, de instroom in de Wajong, de overgang van school naar werk, het resultaat van de arbeidstoeleiding (de uitstroom en de duurzaamheid hiervan), de tevredenheid van werkgevers en tot slot de administratieve lasten en uitvoeringskosten van de plaatsingssubsidie. In hoofdstuk 3 gebeurt dit voor het voortgezet speciaal onderwijs. In hoofdstuk 4 beantwoorden we de onderzoeksvragen op basis van de resultaten in meting 2.

2 PRAKTIJKONDERWIJS

In dit hoofdstuk staan het gebruik en de effectiviteit van de plaatsingssubsidie in het praktijkonderwijs (PrO) centraal. In paragraaf 2.1 gaan we eerst kort in op het praktijkonderwijs en de leerlingen van het pro. Paragraaf 2.2 gaat over de aanpak bij arbeidstoeleiding van de scholen uit dit onderzoek. In deze paragraaf gaan we ook in op de uitstroombestemmingen van de leerlingen van de onderzochte pro-scholen. In paragraaf 2.3 gaan we in op de instroom in de Wajong vanuit de onderzochte scholen. In paragraaf 2.4 komen de overwegingen van de stage- en uitstroomcoördinatoren om al dan niet een plaatsingssubsidie aan te vragen aan bod. Ook gaan we in op de administratieve lasten voor de deelnemende scholen. Paragraaf 2.5 en 2.6 gaan over de invloed van de plaatsingssubsidie op de aanpak van de scholen en op de uitstroom naar werk. In paragraaf 2.7 komt de tevredenheid van werkgevers over ex-leerlingen uit het praktijkonderwijs aan bod. Ten slotte vatten we in paragraaf 2.8 de belangrijkste bevindingen uit dit hoofdstuk samen.

2.1 Het praktijkonderwijs en zijn leerlingen

Per 1 augustus 199 zijn het vbo, de mavo en een aantal vormen van het (voortgezet) speciaal onderwijs samengevoegd tot het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo). Voor sommige leerlingen bleken de leerwegen van het vmbo te moeilijk. De verwachting was dat de leerlingen voor wie dit gold, ook met leerwegondersteunend onderwijs er niet in zouden slagen om het vmbo-diploma te halen. Voor deze groep bestaat het praktijkonderwijs, dat ook sinds 2002 bestaat. VSO-MLK-scholen zijn omgezet tot praktijkonderwijs en aangevuld met bovengenoemde leerlingen.

Het praktijkonderwijs is een onderwijsvorm die rechtstreeks opleidt voor de arbeidsmarkt en in principe niet voor vervolgonderwijs. De onderwijsvorm is bedoeld voor leerlingen met:

- een intelligentiequotiënt binnen de bandbreedte 55 - 80;
- een leerachterstand op ten minste twee van de volgende vier domeinen: inzichtelijk rekenen, begrijpend lezen, technisch lezen of spellen, waarvan minimaal op domein 'inzichtelijk rekenen' of op domein 'begrijpend lezen'; deze leerachterstand is tot slot groter dan of gelijk aan 0,5 (de uitkomst van 1 minus (dle/dl)).¹

¹ Dit zijn tevens de criteria waarop een leerling wordt beoordeeld bij een aanvraag voor een beschikking praktijkonderwijs bij de Regionale Verwijzings Commissie Voortgezet Onderwijs, ofwel de RVC-VO. Meer hierover is te vinden in de rapportage van meting 1.

In 2009 zaten ruim 25.000 leerlingen² op 1 van de ruim 170 scholen³ die praktijkonderwijs aanbieden.

Het praktijkonderwijs duurt maximaal zes schooljaren. Er geldt geen grens voor de cursusduur, maar wel een leeftijdsgrens van achttien jaar.

Praktijkonderwijs is maatwerk: een schoolloopbaan in deze onderwijsvorm omvat altijd aangepaste basisvorming en praktijkvakken, inclusief loopbaanbegeleiding met arbeidsoriëntatie en arbeidsvoorbereiding, maar biedt dit aan in een voor de leerling passend traject. Dit is afhankelijk van de visie en de omgeving van de school (bijvoorbeeld de situatie op de regionale arbeidsmarkt) en van de leerling in kwestie. Het traject dat wordt doorlopen, is daarom per leerling en per school(jaar) verschillend. Wel komen algemene lijnen in het onderwijsaanbod en de aanpak van scholen bij arbeidstoeleiding in het onderzoek naar voren. Deze worden beschreven in paragraaf 2.2.

2.2 Aanpak scholen bij arbeidstoeleiding

Leerlingen beginnen aan het praktijkonderwijs als ze twaalf jaar zijn en verlaten dit uiterlijk op hun achttiende. Vanaf het eerste leerjaar ligt de nadruk op arbeidstoeleiding. Via assessments en arbeidsinteressesetests kunnen leerlingen zich oriënteren op de sectoren en het type werk waar zij goed en geïnteresseerd in zijn. Op basis van de sector of het type werk waar de leerling naar wil uitstromen, wordt een uitstroomprofiel opgesteld. Door middel van cursussen, vakken en stages wordt hier op school naartoe gewerkt. In deze paragraaf gaan we in op de aanpak van de praktijkscholen uit dit onderzoek bij de arbeidstoeleiding van hun leerlingen.

2.2.1 Oriëntatie

De leerlingen op de praktijkscholen starten in het eerste leerjaar al met een breed vakkenpakket dat is gericht op de praktijk en zoveel mogelijk is afgestemd op de vraag van de arbeidsmarkt. Zo kunnen leerlingen zich oriënteren op de verschillende sectoren en typen werk waarin zij na het praktijkonderwijs terecht kunnen komen, en hieruit filteren wat zij leuk vinden en waar zij goed in zijn. In het tweede of derde leerjaar wordt deze oriëntatie doorgaans met assessments en arbeidsinteressesetests aangevuld. Hiermee worden zowel de interesses als de competenties van leerlingen vastgesteld.

2.2.2 Uitstroomprofielen

Na de tests en assessments volgen gesprekken met de leerling en diens ouders of verzorgers en wordt een uitstroomprofiel gekozen. Dit is een profiel richting een sector en type werk. Veelvoorkomende profielen zijn: techniek,

² Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2010). *Kerncijfers Onderwijs 2005-2009*.

³ *Uitstroom leerlingen praktijkonderwijs*, KS 2006/2007, Dossier 29823, Nr. 12, OCW.

zorg en welzijn, (detail)handel/winkel, horeca, bouw, schoonmaak en groen. De laatste drie of vier schooljaren staan in het teken van het toewerken naar een arbeidsplek in het profiel waarvoor de leerling heeft gekozen. Wanneer blijkt dat de leerling toch niet de meest passende richting heeft gekozen, kan het uitstroomprofiel gedurende de schoolloopbaan worden aangepast.

2.2.3 Cursussen en vakken

De leerlingen krijgen op de praktijkscholen in kleine groepen les in vakken van de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Zoals al eerder is gezegd, zijn deze vakken praktijkgericht en afgestemd op de arbeidsmarkt. Naast een training in praktische vaardigheden (zoals klussen in huis, omgaan met collega's of persoonlijke administratie) worden op verschillende scholen ook branchegerichte cursussen aangeboden waarmee vaardigheden worden getraind die gewenst zijn in het werk waarin de leerling zal uitstromen. Deze cursussen leiden tot een certificaat. Voorbeelden zijn een tractor- of brommerrijbewijs of een lascursus. Daarnaast besteden praktijkscholen aandacht aan sollicitatievaardigheden. Dit is meestal ter voorbereiding op het sollicitatiegesprek voor een stageplaats.

2.2.4 In- en externe stages

De leerlingen van de praktijkscholen lopen meestal in- en externe stages. Tijdens het tweede of derde leerjaar beginnen zij met een interne stage. Vervolgens wordt onderzocht of de leerling geschikt is en klaar is voor een externe stage. Als dit het geval is, beginnen de leerlingen (vaak in het derde leerjaar) met een externe begeleide stage. Dat betekent dat leerlingen in groepen samen met een docent naar een werkproject toegaan. Dit kan in een regulier bedrijf zijn, maar ook bijvoorbeeld bij een scoutingvereniging. Via de snuffelstages en begeleide stages maken leerlingen kennis met zoveel mogelijk sectoren op de arbeidsmarkt. De stages worden geleidelijk aan uitgebouwd naar meer beroepsvoorbereidende stages, waarbij leerlingen meerdere dagen per week in een bedrijf meedraaien. Een groot deel van de schoolloopbaan is erop gericht een passende stage te vinden, waarbij een kans bestaat op een dienstverband na het praktijkonderwijs.

2.2.5 Uitstroom en nazorg

De afronding van het praktijkonderwijs leidt tot een getuigschrift praktijkonderwijs. Praktijkscholen zijn verplicht hun oud-leerlingen te volgen tot twee jaar nadat zij de school hebben verlaten. De geïnterviewde stage- en uitstroomcoördinatoren doen dit op verschillende manieren (zie paragraaf 2.5). Vrijwel alle leerlingen in het praktijkonderwijs die uitstromen naar werk, krijgen hun eerste arbeidsovereenkomst bij het bedrijf waar zij hun laatste externe stage (de plaatsingsstage) hebben gelopen. De meeste leerlingen blijven voor langere tijd bij dit bedrijf. De werkzaamheden blijven doorgaans eenvoudig en routinematig. Een enkeling heeft de ambitie om door te leren of zich verder te

ontwikkelen. Voorbeelden die in dit onderzoek door stage- en uitstroomcoördinatoren zijn gegeven, betreffen leerlingen die schadeherstel-monteur of volleerd verzorgster zijn geworden.

2.2.6 Uitstroomgegevens PrO-scholen

In dit onderzoek zijn van vijftien PrO-scholen uitstroomgegevens ontvangen. Dat betreft twee scholen zonder subsidie en dertien scholen met subsidie.

De uitstroomgegevens van de vijftien scholen laten zien dat per schooljaar ongeveer een kwart tot een derde van de jongeren uitstroomt naar werk in een regulier bedrijf (tabel 2.1). Ook combineert per jaar tussen elf en zeventien procent van de jongeren leren en werken: zij hebben een leer-werkplek of volgen naast een baan in het reguliere bedrijf een mbo-opleiding. Minder dan een op de tien uitstromers komt in de sociale werkvoorziening terecht, waarbij het doorgaans om beschut werk gaat.

Tabel 2.1 Uitstroom naar werk en/of opleiding vanuit PrO-scholen

Werk en/of opleiding	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Geen werk of opleiding	9%	10%	8%
Werk in regulier bedrijf	27%	32%	26%
Mbo-opleiding en werk *	16%	11%	17%
Mbo-opleiding	17%	25%	28%
Verhuisd (vso/PrO elders)	13%	7%	9%
Andere opleiding	5%	4%	4%
SW: beschut werk	6%	6%	4%
SW: detachering	1%	0%	1%
Onbekend	6%	4%	3%
Totaal	100%	100%	100%
N	431	408	451

* Dit kan een leer-werkplek betreffen of een combinatie tussen werk in een regulier bedrijf en een mbo-opleiding.

Het aandeel leerlingen dat naar vervolgonderwijs uitstroomt, neemt de laatste jaren op verschillende praktijkscholen toe. Uitstroom naar een mbo-opleiding lijkt tussen 2008 en 2011 steeds gangbaarder te worden en groeit in die periode van 17 procent naar 28 procent.

Ook vroegen we naar uitstroom naar dagbesteding. Dat blijkt voor uitstromers uit het praktijkonderwijs niet voor de hand te liggen. Per schooljaar gaat het om een aandeel tussen de vier en zes procent uitstroom naar dagbesteding.

2.3 Wajong en PrO-leerlingen

In deze paragraaf wordt beschreven wanneer scholen die deelnamen aan dit onderzoek een leerling stimuleren om een Wajong-uitkering aan te vragen,

hoe de groei van de Wajong-aanvragen zich in de laatste drie schooljaren heeft ontwikkeld en hoeveel oud-leerlingen van de scholen in ons onderzoek met een Wajong-uitkering uitstromen naar werk in een reguliere setting. Voor deze paragraaf is gebruikgemaakt van informatie uit de interviews. Ook wordt ingegaan op de resultaten uit de door ons opgevraagde uitstroomgegevens.

2.3.1 Kenmerken PrO-leerlingen met Wajong

Praktijkscholen hebben doorgaans al jarenlange ervaring met de uitstroom van leerlingen op de arbeidsmarkt, zicht op de competenties van de leerling in kwestie en op de mogelijkheden van de Wajong. Bovendien heeft de school voor sommige leerlingen al ervaren hoe belangrijk de ondersteuning vanuit de Wajong is voor de (arbeids)participatie van leerlingen. In het aanvragen van de Wajong speelt de school daarom vaak een rol.

Als scholen inschatten dat een leerling ondersteuning bij het vinden en het behouden van een baan nodig heeft, stimuleren zij de desbetreffende leerling om een Wajong uitkering aan te vragen. Het gaat om jongeren die doorgaans wel werkmotivatie laten zien, maar problemen hebben met sociale vaardigheden, zelfstandigheid, zelfredzaamheid en/of het zich eigen maken van een goede werkhouding. Onder een goede werkhouding verstaan zij bijvoorbeeld het op tijd kunnen komen, zich netjes kunnen gedragen en kunnen omgaan met kritiek, fatsoenlijk kunnen omgaan met klanten en collega's en het tonen van een gedisciplineerde houding. De oorzaak is volgens respondenten gelegen in cognitieve en/of sociale factoren: jongeren hebben (een combinatie van) ontwikkelings- en gedragsproblemen, hebben moeite met communiceren of zijn afkomstig uit gebroken gezinnen met veel problemen.

De plaatsingssubsidie heeft volgens de geïnterviewde stage- en uitstroomcoördinatoren geen invloed gehad op de overweging om een leerling al dan niet te stimuleren een Wajong aan te vragen. Deze overweging is geheel gebaseerd op de capaciteit van de leerling in kwestie en de verwachting dat zij bij het vinden en behouden van een baan ondersteuning nodig hebben.

2.3.2 Aanvraag en instroom in de Wajong

De groei van de Wajong-instroom in het afgelopen decennium doet zich bij verschillende herkomstgroepen voor. Tot 2006 nam vooral de instroom vanuit school/studie toe, en dan vooral uit het vso en PrO.⁴

Een Wajong-uitkering wordt niet standaard door leerlingen in het vso en PrO aangevraagd. Uit de gegevens van de scholen in ons onderzoek blijkt dat dit door de meeste leerlingen niet wordt gedaan. In 2008-2009 heeft bij de scholen in ons onderzoek 28 procent van de uitstromers uit het praktijk-

⁴ M. Stoutjesdijk, & E. Berendsen (2007). *De groei van de Wajonginstroom. Een onderzoeksrapport in het kader van het dossieronderzoek Wajong 2007*. UWV Kenniscentrum.

onderwijs een Wajong aangevraagd. In de twee daarop volgende schooljaren ligt dat aandeel lager: in 2009-2010 is dit 20 procent en in 2010-2011 is dit 22 procent.

Voor jongeren die uitstromen naar werk ligt het aandeel Wajong-uitkeringen in 2008-2009 nog lager. In dat schooljaar stroomt 17 procent van de leerlingen met een Wajong uit naar het reguliere bedrijf. In de twee daaropvolgende schooljaren hebben uitstromers naar werk echter relatief vaker een Wajong dan de totale groep uitstromers. In 2009-2010 heeft 27 procent van de uitstromers naar regulier werk een Wajong, in 2010-2011 is dat 28 procent.

2.4 Overwegingen aanvraag en administratieve lasten

Voordat scholen overgaan tot de aanvraag van de plaatsingssubsidie maken zij een rationele afweging. Hierin staat de volgende vraag centraal: wegen de baten (extra inkomsten) op tegen de kosten (extra werk)? In deze paragraaf staan de administratieve lasten en uitvoeringskosten van de subsidie centraal. Voor het in kaart brengen van de administratieve lasten is gebruikgemaakt van gegevens die uit interviews naar voren kwamen. Voor het inventariseren van de uitvoeringskosten is gebruikgemaakt van informatie uit rapportage 1.

2.4.1 Overwegingen aanvraag plaatsingssubsidie

Uit de interviews blijkt dat de overweging om al dan niet een plaatsingssubsidie aan te vragen bij de meeste scholen uit een rationele afweging heeft bestaan: het werk en de tijdsinvestering die de subsidieaanvraag kost, versus de extra inkomsten die het oplevert. Alle geïnterviewde respondenten kwamen na die afweging tot de conclusie dat de extra subsidie het waard was de investering (in werk en tijd) te doen. De baten wegen dus op tegen de kosten.

Naarmate meerdere subsidies zijn aangevraagd, namen de kosten extra af: de aanvraag bij de eerste subsidie duurt relatief lang omdat het aanvraagproces dan nog onbekend is. Na een aantal aanvragen is dat niet meer het geval en gaat het aanvraagproces relatief eenvoudig en snel: respondenten weten dan welke informatie nodig is om de plaatsingssubsidie te krijgen.

2.4.2 Administratieve lasten

Bijna alle stage- en uitstroomcoördinatoren hebben aangegeven dat de administratieve lasten van de subsidieaanvraag voor praktijkscholen relatief laag zijn. Het eenmalig kennisnemen van de subsidievoorwaarden kost de meeste respondenten ongeveer een uur. Het aanvragen zelf, dat bestaat uit het inscannen van een kopie van het identiteitsbewijs, het inscannen van het arbeidscontract en het invullen en insturen van de digitale formulieren, kost bij de eerste subsidie ongeveer een uur en na een aantal subsidies minder dan

een uur. Deze tijd is exclusief de reistijd naar de werkgever, waar een kopie van het arbeidscontract moet worden opgehaald.

De administratieve lasten worden als laag beschouwd en zijn doorgaans geen reden om geen gebruik te maken van de plaatsingssubsidie. Wel hebben drie respondenten expliciet gezegd dat zij het *moment* van de subsidieaanvraag onhandig vinden. De aanvraag moet uiterlijk twee maanden na de datum van indiensttreding (of na de verlenging van een dienstverband worden gedaan).⁵ Respondenten weten doorgaans pas aan het eind van het schooljaar of een dienstverband wordt aangeboden. Dat betekent dat de subsidie moet worden aangevraagd rond de zomerperiode, waarin respondenten ook druk zijn met het afronden en opstarten van het oude en nieuwe schooljaar en andere projecten in het kader van de ESF-subsidie.⁶ De werkdruk in die periode is dus hoog.

2.4.3 Uitvoeringskosten

Vanuit het UWV is een werkdocument opgesteld met beleidsregels rond de plaatsingssubsidie.⁷ Ook zijn afwijzingsgronden opgesteld en zijn toekennings- en afwijzingsbrieven gemaakt. Verder is een tekst opgesteld voor de website van UWV en is een digitaal formulier aangemaakt dat de scholen moeten invullen per leerling. Bij dit formulier is een handleiding ontwikkeld. Het aantal aangevraagde en toegekende subsidies per school wordt verwerkt in een budgetmonitor. Verspreid over een aantal maanden kosten deze voorbereidende activiteiten in totaal ongeveer een week (zie rapportage meting 1). De verwerking van de subsidieaanvraag kost UWV ongeveer een uur per leerling. Dit is inclusief het verzamelen van de benodigde informatie, de beoordeling en de administratieve verwerking.

2.5 Invloed plaatsingssubsidie op aanpak

De veronderstelling is dat hoe meer plaatsingssubsidies een school ontvangt, hoe meer financiële ruimte scholen hebben om extra te investeren in arbeidstoeleiding van leerlingen. Het is echter de vraag in hoeverre de plaatsingssubsidies een verandering in de aanpak en activiteiten teweegbrengen. In deze paragraaf gaan we in op de manier waarop de scholen in ons onderzoek de plaatsingssubsidies hebben ingezet. Daarnaast gaan we in deze paragraaf in op de vraag wat het effect van de plaatsingssubsidie is op de uitstroom naar werk van de leerlingen door uitstroomgegevens van praktijk scholen met en zonder subsidie met elkaar te vergelijken.

⁵ Beleidsregels Plaatsingssubsidie, verkregen via http://www.uwv.nl/Images/beleidsregels%20plaatsingssubsidie_tcm26-231052.pdf.

⁶ ESF-subsidie: <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=nl>.

⁷ Beleidsregels Plaatsingssubsidie, verkregen via http://www.uwv.nl/Images/beleidsregels%20plaatsingssubsidie_tcm26-231052.pdf.

2.5.1 Invloed plaatsingssubsidie op aanpak

Omdat de baten opwegen tegen de kosten, zien de scholen in dit onderzoek geen reden om af te zien van de subsidieaanvraag. Bij de vraag naar de invloed van de plaatsingssubsidie op de aanpak van praktijk scholen, beginnen de meeste respondenten echter met de opmerking dat het praktijkonderwijs haar inspanningen altijd richt op arbeidstoeleiding. Een plaatsingssubsidie zal daarom volgens hen niets veranderen aan de overweging om al dan niet in de toeleiding naar werk te investeren, omdat dit het primaire doel en de wettelijke taak is van het praktijkonderwijs.

Een belangrijk kenmerk van de plaatsingssubsidie is dat het niet om *structurele* maar om tijdelijke extra inkomsten gaat. Verschillende respondenten geven aan dat met tijdelijke geldstromen geen verandering van het beleid rond arbeidstoeleiding of een uitbreiding van het aantal fte's kan worden bekostigd. Ook worden de extra subsidies pas *achteraf* toegekend, terwijl het geld volgens respondenten juist in het *voortraject* (van de arbeidstoeleiding en plaatsing van de betreffende leerling) nodig is. De subsidie wordt daarom vooral gebruikt voor een nieuwe 'lichting' leerlingen in het praktijkonderwijs, door in te zetten op (nieuwe of extra) activiteiten (paragraaf 2.5.2).

2.5.2 Inzet plaatsingssubsidie

Alle respondenten hebben aangegeven dat de plaatsingssubsidie niet van invloed is op het *beleid* rond arbeidstoeleiding. Wel heeft de subsidie bij een aantal scholen een bijdrage geleverd aan de *activiteiten* (van extra begeleiding tot extra materialen) die door scholen worden ingezet. Dit geldt vooral voor scholen die een relatief groot aantal plaatsingssubsidies (zes of meer) hebben ontvangen. In box 2.1 wordt een omvangrijke en structurele maatregel beschreven: de inrichting van een arbeidstrainingscentrum. Deze school is in ons onderzoek echter een uitzondering. Over het algemeen wordt de plaatsingssubsidie ingezet voor (1) extra begeleiding, (2) dekking van (reis)kosten en (3) extra materialen.

Met extra begeleiding worden meer aandacht voor arbeidsinteresses tests en assessments (paragraaf 2.2.1), extra leerlinggesprekken en extra stage-bezoeken (vaker en/of langer bezoek) bedoeld. In dit geval wordt het geld gebruikt voor de inzet van stage- of uitstroomcoördinatoren of voor jobcoaches die in dienst zijn van de school. Bij de dekking van reiskosten kan worden gedacht aan de kosten die stage- of uitstroomcoördinatoren maken om stageplekken en werkgevers te bezoeken, of aan het leerlingenvervoer⁸ van en naar de stageplek. Tot slot is het geld gebruikt voor extra materialen, zoals (digitale) leermiddelen en (externe) cursussen. Zo kunnen leerlingen worden gecertificeerd voor werkzaamheden of bekwaamheden, zoals een las- of heftruckcertificaat of (meer algemeen) een certificaat 'Veilig werken op stage'.

⁸ Het leerlingenvervoer wordt niet standaard vergoed vanuit de AWBZ.

Een aantal respondenten weet weinig van de bestemming van de plaatsings-subsidie; in die gevallen zijn hier volgens hen (nog) geen afspraken over gemaakt. Volgens een andere groep respondenten wordt de subsidie in de algemene middelen van de school opgenomen.

Wat het effect van de plaatsingssubsidie op de *aanpak van scholen* betreft, blijkt uit deze resultaten dat (een deel van de) scholen de subsidie op verschillende manieren heeft gebruikt voor arbeidstoeleiding van leerlingen (door de inzet van extra begeleiding, de dekking van (reis)kosten en/of de aanschaf van extra materialen). Twee respondenten gaven in dit verband het volgende aan: de praktijkscholen waarop zij werkzaam zijn, hebben de plaatsingssubsidie gericht gebruikt voor extra begeleiding en school-materialen. Voor hun leerlingen geldt dat ze dus beter zijn toegerust op het betreden van en concurreren op de arbeidsmarkt. In die zin draagt de plaatsingssubsidie volgens deze respondenten bij aan de arbeidsparticipatie van de leerlingen. Of de investeringen in extra begeleiding en materialen op termijn ook effect hebben op het aandeel leerlingen dat uitstroomt naar werk, is in dit onderzoek nog niet vast te stellen.

Box 2.1 Bestemming plaatsingssubsidie: arbeidstrainingscentrum

“Sinds deze zomer [2011] hebben we een eigen arbeidstrainingscentrum om de overgang van interne naar externe stages te vergemakkelijken. In dit centrum worden de leerlingen getraind op arbeidsvaardigheden die ze later nodig zullen hebben in hun werk. Bijvoorbeeld: zelfstandig werken, werken onder druk, inzet en discipline tonen of een goede indruk achterlaten bij werkgever en collega's. Het centrum is in het najaar gestart en gefinancierd met de plaatsingssubsidie. Een van onze techniekleraren (ook stagecoördinator) is leer-werkmeester van het centrum geworden. Hij doet dit parttime en wordt hierbij geassisteerd door de onderwijsassistent. De leer-werkmeester regelt de praktische zaken en traint de leerlingen. Op dit moment zijn dat leerjaar 3-leerlingen, maar wellicht doen we dat volgend jaar anders (bijvoorbeeld met leerjaar 4). Het centrum is nieuw en nog volop in ontwikkeling, we zijn nog op zoek naar de meest 'vruchtbare' opzet. We kijken natuurlijk op individueel niveau naar de leerlingen: wie is er aan toe om de overgang van een interne naar een externe stage te maken? Onze afspraak is heel duidelijk: de plaatsingssubsidie (in combinatie met de ESF-subsidie) wordt specifiek voor het arbeidstrainingscentrum gebruikt.”

2.6 Resultaat: uitstroom en duurzaamheid

In deze paragraaf wordt ingegaan op de (duurzaamheid van de) plaatsing en de invloed van de plaatsingssubsidie op de arbeidsparticipatie van leerlingen.

2.6.1 Kenmerken geplaatste Pro-leerlingen

Uit de interviews blijkt dat de geplaatste leerlingen de 'aanpakkers' en de 'zonnetjes in een bedrijf' zijn. Over het algemeen gaat het volgens de

respondenten dus om de betere en de gedreven leerlingen met een goede werkhouding en werknemersvaardigheden. Verschillende respondenten benadrukken daarbij dat voor een succesvolle plaatsing sociale vaardigheden belangrijker zijn dan de technische vaardigheden. Zo geven zij aan: *“Een werkgever heeft liever een sociaal sterke jongen die niet zo handig is, dan een handige jongen die zich gedraagt als een etterbak”* en *“Werkgevers zeggen: leren zagen doen wij wel, zorgen jullie [school] er maar voor dat hij 's ochtends om zeven uur langs de kant van de weg staat, dan haal ik hem wel op met een busje en de rest leren wij hem aan.”* Naast sociale vaardigheden van de leerling is de ‘klik’ met het bedrijf ook belangrijk. Dit is weer afhankelijk van de instelling van het bedrijf en de begeleiding op de werkvloer. Indien sprake is van een sociale instelling en goede begeleiding, kan een leerling helemaal ‘opbloeien’. Al eerder zijn voorbeelden gegeven van leerlingen die volleerd verzorgster of schadeherstelmonteur zijn geworden (paragraaf 2.2.5).

2.6.2 Uitstroom naar werk

In de uitstroomgegevens van de vijftien praktijkscholen (tabel 2.3) zien we dat het aantal plaatsingen in het reguliere bedrijf bij de dertien scholen met plaatsingssubsidies door de jaren heen stabiel is. In elk van de drie onderzochte schooljaren, dus ook in het jaar dat de scholen nog geen subsidie konden aanvragen (2008-2009), stroomde circa dertig procent van de leerlingen uit naar betaald werk in een reguliere setting. Bij scholen zonder subsidie zijn er sterke schommelingen. Het is wel van belang te beseffen dat het hier om twee scholen zonder subsidie gaat, zodat we op basis van deze cijfers geen uitspraken kunnen doen over de uitstroom van leerlingen van scholen zonder subsidie.

Tabel 2.3 Uitstroom naar werk en/of opleiding vanuit praktijkscholen met en zonder plaatsingssubsidies

Werk en/of opleiding	Subsidie			Geen subsidie		
	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Geen werk of opleiding	8%	11%	8%	12%	5%	6%
Werk in regulier bedrijf	29%	30%	27%	15%	41%	21%
Mbo-opleiding en werk *	13%	8%	15%	30%	24%	28%
Mbo-opleiding	20%	29%	30%	8%	11%	22%
Verhuisd (vso/Pro elders)	12%	7%	9%	17%	7%	10%
Andere opleiding	5%	4%	3%	8%	3%	7%
SW: beschut werk	6%	7%	5%	8%	3%	3%
SW: detachering	1%	1%	1%	0%	0%	0%
Onbekend	7%	4%	2%	1%	7%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
N	347	334	379	84	74	72

* Dit kan een leer-werkplek betreffen of een combinatie tussen werk in een regulier bedrijf en een mbo-opleiding.

2.6.3 Duurzaamheid plaatsing

De stage- en uitstroomcoördinatoren geven aan dat de jongeren die worden geplaatst, meestal ook duurzaam aan het werk blijven. Volgens de respondenten is het merendeel van de oud-leerlingen nog steeds werkzaam bij de werkgever waar hij of zij ook is uitgestroomd. Tijdens het plaatsingsproces en tijdens de eerste maanden bij de werkgever is een aantal aspecten belangrijk: een goede begeleiding van de leerling op de werkvloer en een sociale instelling van het bedrijf, een intensief contact tussen de stage- of uitstroomcoördinator en de werkgever, een sociaal vangnet in de vorm van nazorg vanuit school, en een stabiele thuissituatie van de (oud-)leerling.

Uit de interviews blijkt dat de stage- en uitstroomcoördinatoren doorgaans actief zijn in het bieden van nazorg: ze bellen de leerlingen en hun nieuwe werkgevers of komen langs voor een bezoek, ze bespreken uitgestroomde leerlingen tijdens netwerk- of regiobijeenkomsten met andere praktijkscholen, UWV, MEE en andere partners, of ze organiseren terugkomdagen. Bij problemen op het werk kan de school bemiddelen en in het incidentele geval dat de leerling na een aantal maanden zijn of haar baan verliest, kan er vanuit de school worden ondersteund bij het vinden van een nieuwe (beter passende) werkgever.

Wat is er op basis van de uitstroomgegevens te zeggen over de duurzaamheid van de plaatsingen? Voor 51 van de 336 in regulier werk geplaatste leerlingen is een plaatsingssubsidie aangevraagd. Uit tabel 2.4 blijkt dat uitstromers met plaatsingssubsidie in 69 procent van de gevallen een contract van een jaar of langer hebben. Bij uitstromers zonder subsidie ligt dat aandeel ongeveer even hoog. Bij de meeste plaatsingen krijgen scholen dus beide delen van de subsidies al op het moment van plaatsing.

Tabel 2.4 Contractduur van leerlingen die uitstromen naar een regulier contract, met en zonder plaatsingssubsidies

Contractduur	Plaatsingssubsidie	Geen plaatsingssubsidie
Korter dan 6 maanden	4%	8%
6 maanden tot 1 jaar	27%	24%
1 jaar	67%	53%
Langer dan 1 jaar	2%	15%
Totaal	100%	100%
N	51	285

De vraag is echter ook of jongeren aan het werk blijven. Uit tabel 2.5 blijkt dat de plaatsingssubsidie er voor de scholen in ons onderzoek aan heeft bijgedragen dat de school de jongere blijft volgen. Het aandeel jongeren waarvan onbekend is of ze nog aan het werk zijn, is veel kleiner als er voor hen plaatsingssubsidie is ontvangen. In vrijwel alle gevallen blijven jongeren waarvoor scholen plaatsingssubsidie ontvangen aan de slag. Van 21 procent

van de jongeren waarvoor geen subsidie is ontvangen, geeft de school aan niet te weten of de jongere nog aan het werk is.

Tabel 2.5 Duurzaamheid van het dienstverband van leerlingen die uitstromen naar een regulier contract, met en zonder plaatsingssubsidies

Nog aan het werk	Plaatsingssubsidie	Geen plaatsingssubsidie
Ja	94%	74%
Nee	4%	5%
Onbekend	2%	21%
Totaal	100%	100%
N	51	285

2.7 Tevredenheid van werkgevers

Voor een webenquête zijn in totaal 226 werkgevers benaderd die een leerling in dienst hebben waarvoor een vso- of pro-school een plaatsingssubsidie heeft ontvangen. Van de 62 bedrijven die aan de werkgeversenquête hebben deelgenomen, namen er 54 in de periode 2009-2011 een (ex-)leerling uit het praktijk-onderwijs in dienst. Hiermee komt het responspercentage uit op 27 procent (54 van 200). Qua omvang gaat het vooral om bedrijven in de grootteklassen '1-9 personen' (43%) en '10-49 personen' (26%). De bedrijven zijn verspreid over (vrijwel) alle sectoren, waarbij gezondheids- en welzijnszorg (19%) en handel (13%) wel het vaakst genoemd worden. Een derde van de bedrijven (35%) had al eens eerder iemand uit het ProO of vso in dienst genomen.

Sollicitatie of aanmelding leerling

Voor ruim de helft van de bedrijven (54%) geldt dat de leerling eerst stage heeft gelopen bij het bedrijf en na de stageperiode is aangenomen als werknemer.

Tabel 2.6 Aanmelding leerling

	Percentage
Hij/zij heeft op eigen initiatief gesolliciteerd	9,3%
Hij/zij heeft stage bij ons gelopen en is daarna aangenomen	53,7%
De school heeft ons benaderd met deze leerling	16,7%
Een re-integratiebedrijf heeft ons benaderd met deze leerling	5,6%
Anders	14,8%
Totaal	100%
N	54

Dienstverband en duurzaamheid

In de meeste gevallen kreeg de leerling bij de aanvang van het dienstverband een tijdelijk contract voor twaalf maanden (61%).

Tabel 2.7 Dienstverband bij aanvang

	Percentage
Tijdelijk contract voor 12 maanden	61,1%
Tijdelijk contract voor 6 maanden	22,2%
Anders:	16,7%
Totaal	100%
N	54

Een ruime meerderheid van de werkgevers (85%) heeft ten tijde van het onderzoek nog steeds dezelfde leerling in dienst. Voor twee van de acht leerlingen die niet meer in dienst zijn, geldt dat het dienstverband is beëindigd omdat de oud-leerling niet goed functioneerde. Bij ruim zeventig procent (72%) van de werkgevers heeft de leerling op dit moment een tijdelijk contract voor twaalf maanden; vijftien procent heeft een vast contract voor onbepaalde tijd.

Tabel 2.8 Dienstverband op dit moment

	Percentage
Tijdelijk contract voor 12 maanden	71,7%
Tijdelijk contract voor 6 maanden	2,2%
Tijdelijk contract voor ander aantal maanden	8,7%
Vast contract voor onbepaalde tijd	15,2%
Anders:	2,2%
Totaal	100%
N	46

Aanpassingen en voorzieningen werk

Bij ruim de helft (52%) van de werkgevers was het werk aan de oud-leerling aangepast. Het ging dan vooral om functieaanpassingen of aanpassingen in werktempo.

Tabel 2.9 Manieren waarop werk is aangepast (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Werkplekaanpassingen	1	4,2%
Functie-aanpassingen	15	62,5%
Aanpassingen in werktijd	1	4,2%
Aanpassingen in werktempo	15	62,5%
Anders	8	33,3%
N	24	

In een vijfde (19,6%) van de gevallen zijn er voor de leerling voorzieningen ingezet of op dit moment aangevraagd. De voorzieningen die werkgevers het meest noemen, zijn de jobcoach en loondispensatie.

Tabel 2.10 Ingezette/aangevraagde voorzieningen (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Extra interne begeleiding	1	11,1%
Jobcoach	7	77,8%
Loondispensatie	3	33,3%
Loonkostensubsidie	7	77,8%
Anders	2	22,2%
N		9

Werkgevers zien aanpassingen in het werk en de inzet van voorzieningen niet als de belangrijkste factoren om de leerlingen in dienst te kunnen houden. Belangrijk vindt men op de eerste plaats de motivatie van de werknemer (78%) en de productiviteit (46%). Dit komt overeen met de informatie die uit de interviews naar voren kwam: over het algemeen zijn het de betere en de gedreven leerlingen die worden geplaatst in een baan (paragraaf 2.6.1).

Functioneren werknemer

Driekwart van de werkgevers (76%) beoordeelt het functioneren van de oud-leerling als goed tot heel goed. Wat productiviteit betreft, schat de helft van de werkgevers in dat dit lager is in vergelijking met werknemers die niet afkomstig zijn uit het pro of vso. Ruim veertig procent (41%) denkt dat de productiviteit even hoog is als die van de andere werknemers. Het uitvalsrisico van de werknemers schat een vijfde van de bedrijven (22%) hoger in dan bij werknemers die niet afkomstig zijn vanuit het pro of vso. Twee derde (65%) denkt echter dat dit uitvalsrisico even hoog (of laag) is als bij andere werknemers.

2.8 Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn het gebruik en de effectiviteit van de plaatsingssubsidie in het praktijkonderwijs (PrO) beschreven. Hierbij is gekeken naar de aanpak van scholen, de instroom in de Wajong, de overgang van school naar werk en het resultaat van de arbeidstoeleiding (uitstroom en duurzaamheid). Samengevat zijn de resultaten als volgt.

Aanpak scholen

Het doel van de praktijkschool is om alle leerlingen een zo groot mogelijke en gerichte kans te geven op een baan. Vanaf het eerste leerjaar ligt de nadruk dan ook al op arbeidstoeleiding.

Plaatsingssubsidie en Wajong-aanvraag

De plaatsingssubsidie heeft volgens de geïnterviewde stage- en uitstroom-coördinatoren geen invloed gehad op de overweging om een leerling al dan niet te stimuleren een Wajong aan te vragen. Deze overweging is geheel gebaseerd op de capaciteit van de leerling in kwestie en de verwachting dat bij het vinden en behouden van een baan ondersteuning nodig zal zijn.

Plaatsingssubsidie: aanpak scholen en uitstroom naar werk

Uit de resultaten blijkt dat de plaatsingssubsidie geen direct effect heeft op de *uitstroom naar werk*. Wat het effect op de *aanpak van scholen* betreft, blijkt dat een aantal scholen de subsidie op verschillende manieren heeft gebruikt voor arbeidstoeleiding van leerlingen (door de inzet van extra begeleiding, de dekking van (reis)kosten en/of de aanschaf van extra materialen). Of deze aanpak van scholen op termijn effect heeft op de uitstroom naar werk, is met dit onderzoek niet vast te stellen.

Plaatsingssubsidie: arbeidsparticipatie en duurzaamheid

De plaatsingssubsidie heeft er voor de scholen in ons onderzoek aan bijgedragen dat de school de jongere blijft volgen. In vrijwel alle gevallen blijven jongeren met plaatsingssubsidie aan de slag. Het aandeel jongeren waarvan onbekend is of ze nog aan het werk zijn, is veel groter als er voor hen geen plaatsingssubsidie is ontvangen.

Overwegingen subsidieaanvraag en administratieve lasten

De administratieve lasten van de subsidieaanvraag zijn relatief laag.

3 VOORTGEZET SPECIAAL ONDERWIJS

In dit hoofdstuk gaan we in op het gebruik en de werking van de plaatsings-subsidies in het voortgezet speciaal onderwijs (vso). Na een korte inleiding over de vso-sector (paragraaf 3.1) kijken we achtereenvolgens naar de aanpak van scholen (paragraaf 3.2) en de instroom in de Wajong (paragraaf 3.3). Vervolgens gaan we in op de plaatsingssubsidies en de eventuele invloed daarvan op de aanpak. In paragraaf 3.4 gaan we in op de overwegingen binnen scholen om wel of geen plaatsingssubsidie aan te vragen. In de paragrafen 3.5 en 3.6 komt de invloed van de plaatsingssubsidie op de aanpak van scholen en de uitstroom naar werk aan bod. In paragraaf 3.7 komen werkgevers aan het woord: hoe tevreden zijn zij over ex-vso-leerlingen? We sluiten dit hoofdstuk af met een samenvatting van de belangrijkste resultaten (paragraaf 3.8).

3.1 Het voortgezet speciaal onderwijs en zijn leerlingen

Het speciaal onderwijs is bedoeld voor gehandicapte, zeer moeilijk lerende en langdurig zieke leerlingen. Het speciaal onderwijs bestaat uit het so (speciaal onderwijs, ruwweg: de leerlingen in de basisschoolleeftijd) en het vso (voortgezet speciaal onderwijs, voor leerlingen van 12 tot maximaal 20 jaar). Vaak bieden scholen zowel so als vso aan; dat is het geval voor bijna zestig procent van de scholen in het speciaal onderwijs.

Het speciaal onderwijs is onderverdeeld in vier clusters:

- cluster 1: visueel gehandicapten;
- cluster 2: auditief en communicatief gehandicapten;
- cluster 3: lichamelijk en verstandelijk gehandicapten (onder andere zmlk);
- cluster 4: ernstige gedragsproblemen (onder andere zmk).

In 2010 zaten in totaal 34.621 leerlingen op 323 vso-scholen. In tabel 3.1 geven we een overzicht van het aantal leerlingen en scholen per cluster. Daaruit blijkt dat cluster 1 het kleinste cluster is, zowel in termen van aantal leerlingen als van aantal scholen. Clusters 3 en 4 zijn het omvangrijkst.

Tabel 3.1 Aantal scholen so/vso per cluster (oktober 2010)

Cluster	Aantal instellingen*	Aantal leerlingen
Cluster 1: visueel gehandicapten	4	257
Cluster 2: auditief en communicatief gehandicapten	51	2.227
Cluster 3: lichamelijk en verstandelijk gehandicapten	165	12.964
Cluster 4: ernstige gedragsproblemen	103	19.173
Totaal	323**	34.621

* In totaal zijn er bijna 500 locaties.

** 226 instellingen bieden vso aan (meestal naast so).

Bron: DUO (via basisgegevensonderwijs.nl)

Hoe komt een leerling in het speciaal onderwijs terecht? Ouders melden een kind aan voor een indicatie bij het Regionaal Expertisecentrum (REC) in de regio waar het kind woont. Een onafhankelijke commissie, de Commissie voor de Indicatiestelling (CvI), beslist of het kind in aanmerking komt voor (v)so. Zij doen dat op grond van landelijk vastgestelde criteria, die per onderwijscluster zijn vastgesteld. Grofweg kijkt de CvI naar de volgende drie zaken:

- de aard van de stoornis/handicap of ziekte van het kind én
- de onderwijsbeperking die daarvan het gevolg is én
- de ontoreikendheid van de zorgstructuur van het reguliere onderwijs.

Wanneer een kind volgens de CvI in aanmerking komt voor het speciaal onderwijs, geeft de commissie een indicatie af voor één van de vier clusters en voor een bepaalde schoolsoort binnen dat cluster. Het kind komt automatisch in aanmerking voor een leerlinggebonden financiering (ook wel 'rugzakje' genaamd). Ouders kiezen vervolgens tussen speciaal en regulier onderwijs. Wanneer de keuze valt op het speciaal onderwijs, geeft de indicatie recht op een plaats op een (v)so-school van het type waarvoor een indicatie is afgegeven. Wanneer ouders kiezen voor regulier onderwijs, dan heeft hun kind recht op het rugzakje, waarmee extra ondersteuning kan worden ingekocht.

De instroom in de Wajong vanuit het vso is hoog. In 2006 was twaalf procent van de totale instroom in de Wajong afkomstig van het vso.¹

3.2 Aanpak scholen bij arbeidstoeleiding

Gedurende hun periode op een vso-school werken leerlingen toe naar uitstroom naar vervolgonderwijs, arbeidsmarkt of dagbesteding. In deze paragraaf gaan we in op de activiteiten van de scholen uit ons onderzoek bij de toeleiding van jongeren naar werk. Daarbij moet worden opgemerkt dat het hier voornamelijk cluster 3 en 4 scholen betreft en twee cluster 2 scholen. Gezien het geringe aantal scholen in het onderzoek, hebben we in de analyse geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende clusters.

3.2.1 Oriëntatie en uitstroomprofiel

Hoe wordt bepaald naar welke bestemming een leerling uitstroomt? Dat blijkt op alle geïnterviewde scholen een combinatie van de eigen inschatting van de school en de voorkeur van de leerling. Ook wordt het gesprek met ouders aangegaan. Op sommige scholen wordt aangegeven dat de voorkeur van de leerling in de meeste gevallen leidend is.

¹ E. Berendsen en M. Stoutjesdijk (2007) *De groei van de Wajong-instroom, een onderzoeksrapport in het kader van het dossieronderzoek Wajong 2007, kenniscahier 07-01*, UWV.

De eigen inschatting maken scholen op basis van diverse bronnen. Dat gaat om de ervaringen met de leerling in de lessen die gericht zijn op arbeidsmarktorientatie en -voorbereiding en de ervaringen in de interne stage. Alle scholen geven aan dat al hun leerlingen een interne stage doorlopen, waarna kan blijken dat de leerling niet alle capaciteiten in huis heeft om ook buiten de school stage te lopen (zoals zelfstandigheid of een goede werkhouding). Met behulp van extra ondersteuning (zoals cursussen, eventueel bij een arbeidstrainingscentrum) wordt dan geprobeerd de leerling op een zodanig niveau te brengen dat hij of zij ook op externe stage kan. Dat is overigens niet voor alle leerlingen haalbaar.

Op een deel van de scholen wordt een assessment uitgevoerd om te kijken of een leerling geschikt is voor arbeid, of beter terecht kan in dagbesteding of beschut werk. Ook doet een aantal scholen een arbeidsinteressesettest (in eigen huis of bij een arbeidstrainingscentrum) om vast te stellen in welke sector de leerling aan de slag zou willen.

Op basis van hun ervaringen met de leerling formuleren scholen voor iedere leerling een uitstroomprofiel. Daarbij speelt soms ook de voorkeur van de leerling een rol: sommige leerlingen willen bijvoorbeeld liever niet doorleren. Net als in de vorige meting blijkt dat het uitstroomprofiel niet in beton gegoten is: het kan aangepast worden als de ontwikkeling van de leerling daar om vraagt. De uitstroom is maatwerk. Een voorbeeld daarvan is een school die mogelijkheden zoekt bij andere scholen voor leerlingen met interesse in een andere sector dan de sectoren die de school zelf in huis heeft.

3.2.2 Vakken en cursussen

Voordat de interne stage aanvangt, krijgen leerlingen in het vso training in werknemersvaardigheden. Daarin wordt een aantal basisvaardigheden getraind, zoals op tijd komen, omgaan met kritiek en gezag, en sociale vaardigheden. Welke vaardigheden meer training behoeven, verschilt per cluster. Leerlingen in cluster 2 en 3 hebben relatief vaak last van bijvoorbeeld onzekerheid en moeite om iets te vragen als ze het niet begrijpen. In cluster 4, waarin veel leerlingen met gedragsproblemen zitten, gaat het vaker om zaken als omgaan met kritiek, geduld opbrengen, op tijd komen en zich houden aan afspraken. Op een aantal scholen vindt de training van werknemersvaardigheden plaats in een arbeidstrainingscentrum, al dan niet binnen de school zelf.

3.2.3 Stages

Net als in het praktijkonderwijs, verloopt de voorbereiding op arbeid via de stages. Ook de toeleiding naar werk gaat vaak via die route. Daarbij moet wel aangetekend worden dat voor lang niet alle leerlingen in het vso de arbeidsmarkt een realistisch perspectief is. Volgens alle geïnterviewde scholen (in alle clusters) stroomt een beperkt deel van de leerlingen direct uit naar werk. Er is (met name vanuit clusters 2 en 3) een hoge uitstroom naar dagbesteding; ook geeft een aantal scholen aan dat een aanzienlijk deel van hun leerlingen naar

het vervolgonderwijs doorstroomt, waardoor de stage bij hen dus niet in directe zin de rol van arbeidstoeleiding heeft.

Anders dan in het praktijkonderwijs, maakt men in het vso doorgaans selectief gebruik van externe stages. Dat betekent dat niet alle leerlingen op externe stage gaan, maar alleen de leerlingen waarvan verwacht wordt dat deze het (al dan niet met ondersteuning) op de arbeidsmarkt kunnen redden. De interne stage fungeert dan vaak als een filter voor de externe stages: mede op basis van de interne stage wordt beoordeeld of leerlingen toe zijn aan de stap naar buiten. Alle scholen kennen interne stages. Eén school is daar recentelijk mee begonnen; men is daar door schade en schande wijs geworden. Voorheen gingen leerlingen meteen op externe stage en dat ging vaak mis. Een aantal scholen maakt ook gebruik van groepsstages bij een bedrijf, waarbij leerlingen in kleine groepen kennismaken met een bedrijf.

Als uit een interne en/of groepsstage blijkt dat de leerling het aankan, wordt een externe stage gelopen. Dit gebeurt meestal in de bovenbouw, vanaf vijftien- of zestienjarige leeftijd. De leerling begint met een of twee dagen per week stagelopen en als het goed gaat, loopt dat naar het eind van de opleiding toe op naar drie dagen of meer. Het kan ook zijn dat een externe stage alsnog niet blijkt te werken. In dat geval komt de leerling in een ander traject terecht, richting SW of dagbesteding.

Het deel van de leerlingen die een externe stage lopen, doet dat doorgaans bij een vast netwerk van bedrijven dat de school onderhoudt. Dit zijn bedrijven die zijn voorbereid op het type leerlingen van de school en dus bekend zijn met de beperkingen van de leerlingen. Ook komt het voor dat leerlingen in eerste instantie zelf een bedrijf moeten zoeken, maar dat de school het bedrijf voorbereidt op de beperking van de leerling en meegaat naar het sollicitatiegesprek.

3.2.4 Uitstroom en nazorg

Uit de interviews komt naar voren dat het per school verschilt naar welke bestemming de meeste leerlingen uitstromen. De gemene deler is echter dat reguliere arbeid direct na afloop van het vso bij een minderheid van de leerlingen voorkomt. Dat geldt met name voor clusters 2 en 3. In cluster 4 komt plaatsing bij een regulier bedrijf vaker voor.

Een deel van de jongeren heeft niet de capaciteiten voor werk of een vervolgopleiding in huis en stroomt uit naar dagbesteding of SW. Leerlingen die uitstromen naar werk zijn vaak praktisch ingestelde jongeren die niet kunnen of willen doorleren. Een ander deel stroomt uit naar vervolgonderwijs, zoals een mbo-opleiding op niveau 1 of (soms) op niveau 2. Voor deze laatste groep zet de vso-school geen nazorg in: de leerling wordt overgedragen aan een andere school met zijn eigen zorgstructuren.

Plaatsing in arbeid (al dan niet gecombineerd met een bbl-opleiding) gaat indien mogelijk via de stage. Dat heeft ook de voorkeur van de scholen: de

leerling en werkgever kennen elkaar en dat is een voorwaarde voor succes. In de laatste fase van de opleiding wordt dan toegewerkt naar een plaatsings-stage: er wordt een bedrijf gezocht met de intentie om de leerling na afronding van het vso in dienst te nemen.

Vso-scholen hebben op dit moment niet de wettelijke plicht om nazorg te verlenen, zoals praktijkscholen die hebben. Scholen gaan hier dan ook wisselend mee om. Een deel van de scholen volgt de leerlingen voor een periode van twee jaar, door contact te onderhouden met de leerling en het bedrijf en eventueel ook met de ouders. In geval van problemen kan de school de leerling doorverwijzen naar de juiste instantie. De school geeft eventueel advies, maar levert zelf geen hulp meer en verwijst vooral door.

Andere scholen geven aan dat de nazorg in de handen van de jobcoach ligt. Vrijwel alle leerlingen die naar werk uitstromen, hebben een jobcoach aan wie de leerling door de school wordt overgedragen bij uitstroom. De school speelt na uitstroom dan geen rol meer. Ook zijn er scholen die leerlingen overdragen aan MEE, die verdere begeleiding op zich neemt.

Ten slotte is er een school (cluster 4, zmok) waarbij leerlingen in de meeste gevallen naar vervolgonderwijs doorstromen. Deze school heeft geen systeem voor nazorg, omdat de vervolgonderwijs de leerling verder onder de hoede neemt. Ook voor de enkele leerlingen die doorstromen naar werk, is er geen gestructureerde nazorg.

3.2.5 Uitstroomgegevens vso-scholen

We hebben van vijf vso-scholen uitstroomgegevens ontvangen. Dat zijn allemaal scholen in cluster 3, waaronder een mytyschool. Uit hun gegevens blijkt dat inderdaad een heel klein gedeelte uitstroomt naar werk in een regulier bedrijf. Dit hangt waarschijnlijk samen met het feit dat dit alleen cluster-3-scholen betreft.

Tabel 3.2 Uitstroom naar werk vanuit vso-scholen in cluster 3

Werk	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Geen werk of opleiding	56%	42%	67%
Werk in regulier bedrijf	2%	4%	7%
Mbo-opleiding en werk *	0%	0%	0%
Mbo-opleiding	13%	18%	5%
Verhuisd (vso/PrO elders)	0%	9%	2%
Andere opleiding	13%	11%	4%
SW: beschut werk	13%	4%	13%
SW: detachering	4%	4%	2%
Onbekend	0%	7%	0%
Totaal	100%	100%	100%
N	55	45	55

* Dit kan een leer-werkplek betreffen of een combinatie tussen werk in een regulier bedrijf en een mbo-opleiding.

De uitstroom naar vervolgonderwijs (zowel mbo-opleidingen als andersoortige opleidingen) is wat gangbaarder dan de doorstroom naar werk, maar betreft

nog steeds een minderheid van de uitstromende jongeren. Combinaties van werk en school komen niet voor.

De grootste groep jongeren stroomt uit naar werk noch vervolgopleiding. De scholen is ook gevraagd naar de uitstroom naar dagbesteding. Daaruit blijkt dat de meeste jongeren in cluster 3 na afronding van hun opleiding naar de dagbesteding gaan. In schooljaar 2008-2009 is dat het geval voor 55 procent van de uitstroom, in 2009-2010 voor 42 procent en in schooljaar 2010-2011 voor 58 procent.

3.3 Wajong en vso-leerlingen

Uit eerder onderzoek² bleek dat volgens de inschatting van scholen voor ongeveer de helft van de naar het reguliere bedrijf uitstromende cluster-4-leerlingen een Wajong wordt aangevraagd. Bij die uitstroom vanuit cluster-3-scholen geldt dat voor vrijwel alle leerlingen.

In onze interviews wordt bevestigd dat voor de meeste leerlingen bij de uitstroom naar werk een Wajong wordt aangevraagd (die ook vrijwel altijd wordt toegewezen). Scholen doen dit om ervoor te zorgen dat de jongere en werkgever extra mogelijkheden krijgen, zoals een jobcoach of loondispensatie. Zonder deze arrangementen komen de leerlingen volgens scholen veel moeilijker aan het werk en hebben ze veel moeite om de baan vast te houden. Met name over de jobcoach is men enthousiast, deze wordt als een noodzakelijke steun in de rug van de jongere gezien met het oog op zijn beperkingen.

Uit de uitstroomgegevens die we hebben opgevraagd,³ komt naar voren dat voor ongeveer de helft van de schoolverlaters een Wajong wordt aangevraagd. In 2008-2009 geldt dat voor 45 procent van de uitstroom, in 2009-2010 voor 40 procent van de uitstroom en in 2010-2011 voor 64 procent van de uitstroom. Van de zeven leerlingen die tussen 2008 en 2011 naar het reguliere bedrijf uitstroonden, is voor twee leerlingen een Wajong aangevraagd. Dat gebeurde in beide gevallen in schooljaar 2010-2011.

3.4 Overwegingen aanvraag en administratieve lasten

3.4.1 Overwegingen aanvraag plaatsingsubsidie

Net als praktijkscholen geven vso-scholen in de interviews aan dat ze, zodra ze kennis hebben genomen van de regeling, de kosten van het aanvragen zeker vinden opwegen tegen de baten. De aanvraagprocedure en de

² S. Weijsschede. & M.W.H. Engelen (2011).

³ Ter herinnering: hieraan hebben alleen cluster-3-scholen deelgenomen.
26

voorwaarden zijn helder. Wel geeft een school aan dat het lastig was om bij UWV de juiste persoon voor informatie te vinden, dat kostte wat e-mail- en belpogingen. Scholen zijn vaak via-via (bijvoorbeeld in een overleg met andere scholen of instanties als MEE) op de hoogte van de subsidie geraakt. Soms worden ook digitale nieuwsbrieven of 'een blaadje' genoemd.

Eén school (cluster 4) heeft een opmerking over de voorwaarde dat een contract voor minimaal twintig uur moet worden aangegaan. Dit aantal uren is zeker in het vso voor lang niet alle leerlingen haalbaar. Dat geldt helemaal als een jongere kiest voor een combinatie tussen werk en leren. Dan gaat het vaak om contracten van maximaal zestien uur.

3.4.2 Administratieve lasten

De administratieve lasten zijn beperkt. Het kennisnemen van de regeling kost een uur, soms meer als men via direct contact met UWV informatie probeert te achterhalen. Het aanvragen zelf kost gemiddeld een uur per leerling; korter als alle informatie binnen handbereik is.

Scholen ervaren de tijd die ze met de aanvraag kwijt zijn zelf ook als beperkt. Het meeste werk zit nog in het verkrijgen van de benodigde documenten (identificatiebewijs, arbeidscontract). Het wil nog wel eens wat moeite kosten om deze bij de jongere of werkgever los te krijgen.

3.5 Invloed plaatsingssubsidie op aanpak

Uit gegevens van UWV blijkt dat het aantal aangevraagde plaatsingssubsidies beperkt is bij alle vso-scholen. Meestal gaat het om één of enkele aangevraagde en toegekende subsidies. Het maximum ligt op acht subsidies bij een cluster-4-school.

3.5.1 Invloed plaatsingssubsidies op aanpak

Door het beperkte aantal subsidies per school is het niet te verwachten dat de subsidie duidelijke effecten heeft: om beleid te maken en te wijzigen, zijn meer gevallen en ook meer resultaat (in financiële zin) nodig. Uit de interviews komt dit beeld ook naar voren. Alle scholen geven aan dat ze hun aanpak rondom stages en plaatsing niet hebben aangepast naar aanleiding van de plaatsingssubsidies. In sommige gevallen is de aanpak recent wel gewijzigd, maar dit stond geheel los van de subsidie.

De algemene houding tegenover de subsidie is dat het mooi is meegenomen voor resultaten die toch al bereikt zijn. Scholen zien het vooral als een beloning voor verrichte inspanningen. In het vso is uitstroom naar werk in het reguliere bedrijf op de meeste scholen minder gangbaar, en dan is het prettig als daar waardering in de vorm van een subsidie tegenover staat.

Scholen geven aan geen directe invloed op de aanpak te zien. In de eerste plaats omdat de subsidie achteraf wordt aangevraagd, als de plaatsing al een feit is. Daarnaast wordt gesteld dat er geen beleid gemaakt kan worden voor zulke kleine aantallen, met een relatief geringe opbrengst in geld als resultaat. Daarbij speelt ook dat het geen structurele subsidie is. Ten slotte benadrukken scholen hoe dan ook voor elke leerling de beste bestemming na te streven. Ze willen geen leerlingen richting werk manoeuvreren alleen omwille van een subsidie.

3.5.2 Inzet plaatsingssubsidies

Zoals hiervoor beschreven, heeft het instrument plaatsingssubsidies geen directe invloed op de aanpak bij plaatsing in het reguliere bedrijf. Wel zou er een secundair effect kunnen bestaan, doordat scholen het subsidiegeld inzetten ten behoeve van activiteiten en materialen rondom de stage en de plaatsing. Dat komt ten gunste van toekomstige uitstromers. Of en in hoeverre dit leidt tot meer uitstroom naar werk in de toekomst, is met dit onderzoek niet vast te stellen.

Bij bijna alle geïnterviewde scholen is het geld nog niet besteed. Een enkele respondent weet zelfs niet precies waar het geld is terechtgekomen binnen de schoolorganisatie. De meeste scholen denken wel na over mogelijke bestemmingen. In al die gevallen hangt de bestemming van het geld samen met de stage. Enkele voorbeelden van overwogen bestemmingen zijn:

- het organiseren van een terugkomdag voor uitgestroomde leerlingen;
- een uitgebreidere begeleiding van leerlingen op stage, of het steviger begeleiden van uitvallers;
- het kunnen aanbieden van onderwijs elders (op een vakgebied dat de school zelf niet in huis heeft).

Eén school heeft het geld al ingezet voor extra leermiddelen ten behoeve van de stage. Dat gaat om onder meer een arbeidsinteresseset en om kleding voor de stage.

3.6 Resultaat: uitstroom en duurzaamheid

3.6.1 Kenmerken geplaatste vso-leerlingen

De leerlingen die geplaatst kunnen worden, zijn volgens de scholen de leerlingen die kunnen en willen. Vaak zijn dat de meer praktische kinderen die moeite hebben met theorie. Ze moeten zich een aantal vaardigheden en kenmerken eigen maken die belangrijk zijn op de werkvloer, zoals zelfstandigheid, zelfredzaamheid, sociaal-emotionele stabiliteit, sociale vaardigheden en een goede werkhouding. In cluster 4 worden de ADHD'ers als een voorbeeld genoemd van kinderen die vaak gaan werken: zij hebben de sociale vaardigheden in huis en willen ook liever aan de slag dan verder leren.

In cluster 3 zijn het met name leerlingen met een wat hoger IQ. Op een school wordt aangegeven dat dit vaak leerlingen zijn die zijn uitgevallen in het praktijkonderwijs.

Naast de kenmerken van de jongeren zelf, speelt ook de klik met de werkgever een rol. Omdat de meeste jongeren vanuit hun stage in werk geplaatst worden, is deze vaak al aanwezig. De werkgever moet zijn voorbereid op de beperking van de leerling en daar ook rekening mee houden. Bij autistische kinderen gaat dat bijvoorbeeld om de aanpassing van het rooster en de pauzetijden.

3.6.2 Uitstroom naar werk

Als we kijken naar de uitstroomgegevens van vso-scholen (zoals gezegd hebben we deze alleen voor cluster-3-scholen beschikbaar), zien we dat het aantal plaatsingen in het regulier bedrijf bij scholen met plaatsingssubsidies na 2008-2009 iets toenemen. Bij scholen zonder subsidie zijn er in 2008-2009 en 2009-2010 geen plaatsingen in het regulier bedrijf, en in 2010-2011 is dat er één.

Bij deze tabel moet aangetekend worden dat het om kleine aantallen gaat. Het gaat om drie scholen zonder subsidie en twee scholen met subsidie. Ook het aantal leerlingen is klein. Bij de deelnemende scholen is sprake van twee plaatsingssubsidies. De resultaten zijn dan ook indicatief.

Tabel 3.4 Uitstroom naar werk en/of opleiding, cluster-3-scholen met en zonder plaatsingssubsidies

Werk en/of opleiding	Subsidie			Geen subsidie		
	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Geen werk of opleiding	61%	53%	61%	54%	36%	72%
Werk in regulier bedrijf	6%	12%	13%	0%	0%	3%
Mbo-opleiding en werk *	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Mbo-opleiding	0%	0%	0%	19%	29%	9%
Verhuisd (vso/PrO elders)	0%	12%	0%	0%	7%	3%
Andere opleiding	11%	0%	4%	14%	18%	3%
SW: beschut werk	17%	12%	17%	11%	0%	9%
SW: detachering	6%	0%	4%	3%	7%	0%
Onbekend	0%	12%	0%	0%	4%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
N	18	17	23	37	28	32

* Dit kan een leer-werkplek betreffen of een combinatie tussen werk in een regulier bedrijf en een mbo-opleiding.

3.6.3 Duurzaamheid van de plaatsing

Praktijkscholen hebben de plicht om leerlingen twee jaar lang te volgen. Vso-scholen kennen deze plicht niet. Daardoor hebben niet alle scholen volledig zicht op de duurzaamheid van de plaatsing van leerlingen, zo blijkt uit

interviews. Sommige scholen zijn desondanks begonnen (de meeste recentelijk) met het volgen van de leerlingen.

Naast het ontbreken van de plicht om leerlingen te volgen, zien vso-scholen het vaak ook niet als hun verantwoordelijkheid. Jongeren die uitstromen naar werk, maken vaak gebruik van de jobcoachregeling. De jobcoach neemt de begeleiding van de school over. Wel zorgen scholen doorgaans voor een warme overdracht van de leerling aan de werkgever en eventueel aan de jobcoach. Daarnaast zijn er ook andere instanties betrokken bij de begeleiding van jongeren na afronding van de opleiding. Meerdere scholen geven aan samen te werken met MEE. Deze organisatie neemt de begeleiding na plaatsing verder op zich.

Welke jongeren blijven duurzaam aan het werk? Diverse keren wordt genoemd dat de sociale omgeving van de jongere, en dan met name de thuissituatie, daarbij van groot belang is. Jongeren die ondersteuning van het thuisfront krijgen, blijven vaker aan het werk. Ze worden door ouders gestimuleerd en gemotiveerd om door te zetten. Ook speelt het voorbeeld dat ouders zelf geven mee. Als ouders op de bank zitten, is de stimulans voor de jongere om aan het werk te blijven kleiner. Ook de situatie bij bedrijven is van belang, zij moeten precies weten wat ze van jongeren kunnen verwachten en op welke punten aanpassingen aan het werk gedaan moeten worden. Veel jongeren die uitstromen vanuit het vso zijn gebaat bij continuïteit. Scholen geven aan dat het bij veranderingen bij bedrijven (bijvoorbeeld veel verloop of wisseling van leidinggevende) vaak mis loopt.

In de bij de scholen opgevraagde uitstroomgegevens is sprake van zes jongeren die uitstromen naar het reguliere bedrijf. Voor twee jongeren is een plaatsingssubsidie aangevraagd. Beide leerlingen hadden bij aanvang een contract van een jaar of langer. Beide leerlingen zijn nog altijd aan het werk.

3.6.4 Effect van de plaatsingssubsidies

Geen enkele school geeft aan dat er een effect is van de plaatsingssubsidie op de duurzaamheid van plaatsingen. Daarbij speelt mee dat er weinig contracten voorkomen die korter zijn dan een jaar, omdat leerling en bedrijf elkaar bij de start van het dienstverband al kennen. Dat betekent dat voor de school beide delen van de subsidie bij plaatsing al binnen zijn. Daardoor is er geen stimulans om extra nazorg te bieden.

Andere scholen geven aan helemaal geen nazorg te bieden, maar de leerling na uitstroom uit het onderwijs over te dragen aan een jobcoach of MEE voor verdere begeleiding. De plaatsingssubsidie heeft dan geen invloed op de intensiteit van de nazorg en de duurzaamheid van de plaatsing.

3.7 Tevredenheid van werkgevers

Van de 62 bedrijven die aan de werkgeversenquête hebben deelgenomen, hebben er acht in de periode 2009-2011 een (ex-)leerling uit het voortgezet speciaal onderwijs in dienst genomen.⁴ Hiermee komt het responspercentage uit op 31 procent (8 van 26). Qua omvang betreft het uitsluitend bedrijven in de grootteklassen '1-9 personen' (n=3) en '10-49 personen' (n=5). Driekwart van de bedrijven is actief in de sectoren industrie (n=2), bouwnijverheid (n=2), horeca (n=1) of gezondheids- en welzijnszorg (n=1). Drie van de acht bedrijven hadden al eens eerder iemand uit het vso of het praktijkonderwijs in dienst genomen.

Sollicitatie of aanmelding leerling

In de helft (n=4) van de gevallen heeft de leerling eerst stage bij het bedrijf gelopen. Twee bedrijven geven aan dat de school hen heeft benaderd met de leerling en nog eens twee werkgevers zeggen dat de ouders van de leerling de werkgever hebben benaderd.

Dienstverbanden en duurzaamheid

De helft van de leerlingen kreeg een tijdelijk contract voor twaalf maanden toen ze in dienst werden genomen, drie leerlingen kregen een contract voor zes maanden en één leerling volgde een bol-traject van een jaar. Bol staat voor beroepsopleidende leerweg, in een bol-traject werkt de deelnemer maximaal zestig procent van de tijd.

Ten tijde van het onderzoek waren alle voormalige vso-leerlingen nog steeds bij de werkgever in dienst. Op dit moment hebben 5 van de 8 leerlingen een tijdelijk contract voor twaalf maanden en de overige drie een tijdelijk contract voor zes maanden.

Aanpassingen en voorzieningen

De werkgevers geven in vijf van de acht gevallen aan dat het werk was aangepast aan deze werknemer. Verder geven drie werkgevers aan dat er voor de werknemer voorzieningen zijn ingezet of aangevraagd. Wat aanpassingen aan het werk betreft, ging het om aanpassingen in het werktempo (n=5) of functieaanpassingen (n=3). Wat de ingezette en aangevraagde voorzieningen betreft, ging het om een jobcoach (n=3), loondispensatie (n=3) en loonkostensubsidie (n=1).

Werkgevers zien aanpassingen in het werk en de inzet van voorzieningen niet als de belangrijkste factoren om de leerlingen in dienst te kunnen houden. In eerste instantie vinden de werkgevers de motivatie van de werknemer (n=6) en de productiviteit (n=6) belangrijk.

Functioneren werknemer

Van de acht bedrijven beoordelen er zeven het functioneren van de werknemer als goed, één bedrijf beoordeelt het functioneren als slecht.

⁴ Omdat het om een beperkt aantal jongeren gaat, presenteren we de resultaten hier niet, zoals in hoofdstuk 2, in tabellen.

Vijf van de acht bedrijven beoordelen de productiviteit van de werknemers als lager tot veel lager als van werknemers die niet afkomstig zijn van het pro of vso. Wat het uitvalsrisico betreft, is men optimistischer, zes van de acht bedrijven denken dat dit even hoog (of laag) is vergeleken met de andere werknemers.

3.8 Samenvatting

In dit hoofdstuk beschreven we het gebruik en de effectiviteiten van plaatsingssubsidies in het vso. Op basis van uitstroomgegevens en interviews schetsten we een beeld van de aanpak van de scholen, de doorstroom naar werk en instroom in de Wajong en het resultaat van toeleiding naar arbeid. Hieronder vatten we de resultaten kort samen.

Aanpak scholen

Scholen voor vso bepalen op basis van de capaciteiten en de motivatie van de leerling een uitstroomprofiel. Als een leerling in staat geacht wordt om in een regulier bedrijf te functioneren en niet wil of kan doorleren, wordt geïnvesteerd in arbeidstoeleiding. Dat gebeurt door middel van arbeidsvaardigheidstraining en stages. Anders dan in het praktijkonderwijs, wordt niet bij alle leerlingen gestreefd naar arbeidstoeleiding.

Plaatsingssubsidie en Wajong-aanvraag

De plaatsingssubsidie heeft volgens vso-scholen geen invloed op het al dan niet aanvragen van een Wajong. Scholen stimuleren een leerling een Wajong aan te vragen als ze denken dat deze die nodig heeft als inkomensvoorziening of omdat de leerling behoefte heeft aan de extra ondersteuning die de Wajong biedt bij het vinden en behouden van werk.

Plaatsingssubsidie: aanpak scholen en uitstroom naar werk

Er is binnen het vso geen direct effect van de plaatsingssubsidie op uitstroom naar werk: de subsidie vormt voor scholen geen prikkel om (meer) leerlingen naar werk te begeleiden. Wel is er een indirect effect op de aanpak van scholen: veel scholen zijn van plan de subsidie te besteden aan zaken die arbeidstoeleiding van toekomstige uitstromende leerlingen ondersteunen. In hoeverre dit in de toekomst zal leiden tot een hogere uitstroom naar werk, is met dit onderzoek niet vast te stellen.

Plaatsingssubsidie: arbeidsparticipatie en duurzaamheid

Scholen zien geen effect van de plaatsingssubsidie op de duurzaamheid van de plaatsing. Enerzijds zijn veel contracten bij plaatsing al een jaar of langer, waardoor beide delen van de subsidie voor de school al binnen zijn. Daarnaast wordt de nazorg na uitstroom uit het onderwijs vaak overgedragen aan de jobcoach of een organisatie als MEE.

Overwegingen subsidieaanvraag en administratieve lasten

De administratieve lasten die gepaard gaan met de subsidieaanvraag worden door scholen niet als problematisch gezien. Als scholen de mogelijkheid zien om een plaatsingssubsidie aan te vragen, zijn er voor hen daarbij geen grote praktische drempels.

4 CONCLUSIE

4.1 Het onderzoek

In dit rapport hebben we verslag gedaan van onze bevindingen van het onderzoek naar het effect van plaatsingssubsidies. Centraal stond daarin de vraag welke invloed het instrument van de plaatsingssubsidie heeft op de arbeidsparticipatie van jongeren in het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs en de instroom in de Wajong. In de eerste meting bleek voor een aantal vragen, met name over het effect van het instrument zelf, nog geen helder beeld te bestaan. Nu meer scholen ervaring met de subsidies hebben en deze ervaring langduriger is, kan meer over de effecten gezegd worden.

In dit hoofdstuk beantwoorden we eerst de voor dit onderzoek geformuleerde deelvragen over de aanpak van scholen, instroom in de Wajong, arbeidsparticipatie en de kosten en baten van de plaatsingssubsidie. Daarna gaan we in op de centrale vraag.

4.2 Beantwoording deelvragen

4.2.1 Aanpak scholen

1. Wat doen scholen om jongeren te plaatsen in het reguliere bedrijf?

Alle scholen kennen een programma om leerlingen te laten kennismaken met arbeid. Daarbij staan stages bij bedrijven centraal. Hier wordt in de eerste fase van de opleiding naartoe gewerkt met behulp van vaardigheidstrainingen en interne stages. Vervolgens gaan de jongeren op externe stage, eerst een of enkele dagdelen per week, later meerdere dagen. Bij vso-scholen gaan alleen leerlingen die daaraan toe zijn op externe stage.

Scholen maken veel werk van de begeleiding van de stages. Er wordt intensief contact onderhouden met werkgevers en leerlingen. Ook worden werkgevers voorbereid op de leerling en zijn beperkingen. Vaak wordt gewerkt met een vast netwerk van werkgevers. De werving van bedrijven en de begeleiding van stages ligt in handen van een uitstroom- of stagecoördinator. Een aantal scholen heeft een stagebureau.

2. Verschillen scholen in het vso en PrO in hun aanpak? Zo ja, hoe?

Bij praktijkscholen heeft het stageprogramma het expliciete doel om leerlingen toe te leiden naar een arbeidsplaats. Dat strookt met de opdracht van dit type onderwijs: het praktijkonderwijs is een onderwijsvorm die direct opleidt voor de arbeidsmarkt en in principe niet voor vervolgonderwijs. Bij vso-scholen is toeleiding naar arbeid niet het primaire doel. Afhankelijk van het cluster en de school, stromen leerlingen vaak door naar dagbesteding, sociale werkvoorziening (clusters 2 en 3) of vervolgonderwijs (een aantal cluster-4-

scholen). Uitstroom naar de arbeidsmarkt is in het vso een perspectief voor een minderheid van de leerlingen.

Het uiteenlopen van de functies van praktijkonderwijs en vso heeft gevolgen voor de aanpak binnen deze twee schooltypes. In het praktijkonderwijs gaan alle leerlingen in principe op externe stage. Daarbij wordt naarmate de opleiding vordert, steeds meer gezocht naar een plek die kans biedt op een baan in de toekomst. In het vso lopen alle leerlingen een interne stage, maar alleen de leerlingen die daar volgens de school aan toe zijn, gaan ook op externe stage. Afhankelijk van de mogelijkheden van de leerling en zijn voorkeur om te gaan werken in plaats van door te leren, kunnen externe stages ook ingezet worden voor plaatsing. Er wordt dan een stageplek gezocht bij een bedrijf waar uitzicht is op een dienstverband.

3. Wat is de invloed van de plaatsingssubsidie op de aanpak van scholen?

De plaatsingssubsidie op zichzelf vormt voor geen enkele school een directe prikkel om de aanpak van arbeidstoeleiding te veranderen. Dat heeft een aantal redenen. In de eerste plaats wordt een subsidie achteraf toegekend, als de plaatsing al een feit is. Ook het feit dat het geen structurele subsidie is, speelt een rol. Veel scholen geven aan geen beleid te kunnen maken voor subsidie die maar kort loopt. Ten slotte hebben de meeste scholen een beperkt aantal subsidies ontvangen, waardoor de financiële opbrengst en het aantal leerlingen dat het betreft, zo beperkt is dat het niet rendeert er beleid op te maken. Dat laatste geldt met name bij de onderzochte vso-scholen, waar plaatsingen in werk veel minder gangbaar zijn. De algemene houding tegenover de subsidie is dat hij mooi meegenomen is. Het wordt gezien als een beloning voor gedane inspanningen.

Wel is er een indirect effect van de subsidie. Veel scholen zijn van plan om de subsidie in te zetten ten behoeve van de stages en arbeidstoeleiding, of hebben dat al gedaan. Dat komt dus ten goede van toekomstige uitstromende leerlingen.

4. Wat zijn de overwegingen van scholen om wel of niet in plaatsing van jongeren bij reguliere werkgevers te investeren?

Scholen stellen de vaardigheden en wensen van de leerling centraal bij het uitstroomprofiel. Als een leerling de capaciteiten in huis heeft om goed te kunnen functioneren bij een werkgever, dan werken scholen toe naar plaatsing in arbeid. Daarbij is ook belangrijk wat de leerling zelf wil. Als een leerling graag wil doorleren en de school ziet daar perspectief in, dan wordt daar naartoe gewerkt. Andersom geldt het ook: sommige leerlingen hebben genoeg van school en willen graag werken.

5. Wat is de invloed van de plaatsingssubsidie op deze overwegingen?

De overwegingen om jongeren wel of niet te plaatsen in het reguliere bedrijf worden niet beïnvloed door de plaatsingssubsidie. Scholen geven allemaal aan dat de capaciteiten van de leerling voor hen leidend zijn, evenals de voorkeur van leerlingen voor doorstuderen of werken. Zeker voor vso-leerlingen geldt dat scholen, als een leerling niet in staat is te werken, het als

zinloos zien om daarin te investeren. Sommige vso-scholen noemen het zelfs onethisch om leerlingen naar de arbeidsmarkt te duwen terwijl ze daar niet aan toe zijn.

6. *Draagt de plaatsingssubsidie bij aan een betere overgang van school naar werk? Zo ja, waaruit blijkt dit?*

In directe zin is dit niet het geval: zoals gezegd heeft de plaatsingssubsidie geen invloed op de keuze van de school een jongere wel of niet in werk te plaatsen. Indirect is er wel een invloed, omdat de meeste scholen het subsidiegeld investeren in het stageprogramma, of voornemens zijn dat te doen. Door het geld is het mogelijk om intensievere begeleiding te bieden of extra materialen aan te schaffen, zoals een arbeidsinteresseset.

4.2.2 Instroom in de Wajong

7. *Wat is het effect van de plaatsingssubsidie op de instroom in de Wajong vanuit het vso en PrO? In hoeverre verschilt dit effect per schooltype?*

Voor ongeveer een kwart van de jongeren die van praktijkonderwijs uitstromen naar werk wordt ook een Wajong aangevraagd en toegekend. Dat aandeel ligt in schooljaren 2009-2010 en 2010-2011 bij scholen die gebruikmaken van plaatsingssubsidies nog iets hoger. Er is in het praktijkonderwijs dus geen invloed van de plaatsingssubsidies op het aantal Wajongaanvragen. Voor het vso hebben we minder informatie beschikbaar; daar blijkt dat voor twee van de zeven naar het reguliere bedrijf uitgestroomde leerlingen een Wajong is aangevraagd. Er is geen verschil vast te stellen tussen scholen met en zonder subsidie.

Scholen vragen bij plaatsing in werk een Wajong aan omdat dat voor de plaatsing en de begeleiding van jongeren met een beperking vaak nodig is. Als een jongere recht heeft op Wajong, kan deze immers ook gebruikmaken van een jobcoach en kan de werkgever gebruikmaken van voorzieningen als loondispensatie.

8. *Wat zijn de kenmerken van jongeren die vanuit het vso en PrO instromen in de Wajong? In hoeverre verschilt de samenstelling van de instroom naar schooltype?*

Jongeren die geplaatst worden in het reguliere bedrijf én in de Wajong instromen, zijn jongeren die ondersteuning nodig hebben om aan het werk te komen en te blijven. Zoals bij deelvraag 7 is besproken, geeft de Wajong recht op een jobcoach. Deze wordt als zeer waardevol gezien door scholen om jongeren aan het werk te houden: ze hebben de begeleiding nodig. Ook moeten werkgevers vaak over de streep worden getrokken om een jongere met een beperking in dienst te nemen. Daarbij zijn de regelingen voor werkgevers die samenhangen met de Wajong behulpzaam.

4.2.3 Arbeidsparticipatie

9. *Wat is het effect van de plaatsingssubsidie op de arbeidsparticipatie van jongeren uit het vso en Pro? In hoeverre verschilt dit effect per schooltype?*

Praktijkscholen die gebruikmaken van plaatsingssubsidies plaatsen ongeveer een derde van hun leerlingen in het reguliere bedrijf. Dat aandeel is stabiel door de tijd heen. Door deelname aan de proef met plaatsingssubsidies worden bij deze scholen dus niet meer jongeren in het reguliere bedrijf geplaatst. De vergelijking met scholen zonder subsidie is moeilijk te maken, omdat er maar van twee van deze scholen gegevens bekend zijn.

Voor vso-scholen waarvoor uitstroomgegevens bekend zijn (allen in cluster 3), geldt dat minder dan een op de tien jongeren in het reguliere bedrijf geplaatst wordt. Dat aandeel ligt bij de twee scholen met subsidie hoger dan bij de drie scholen zonder subsidie. Ook neemt het percentage geplaatste leerlingen na 2008 iets toe. Het gaat echter om kleine aantallen, zodat deze resultaten indicatief zijn. Ook is onduidelijk wat oorzaak en gevolg is: zijn deze scholen meer gaan plaatsen door de subsidie, of hebben ze subsidie aangevraagd voor plaatsingen die ook zonder de subsidie gedaan zouden zijn?

Zoals hierboven reeds is gesteld, heeft de plaatsingssubsidie geen invloed op de overwegingen van scholen om jongeren wel of niet in werk te plaatsen. Scholen gaan uit van de vaardigheden van de leerling en houden rekening met zijn of haar voorkeur voor werken of verder leren. Scholen passen hun aanpak niet aan door de subsidie. Ook speelt mee dat de subsidie achteraf wordt uitgekeerd. Een toegekende plaatsingssubsidie wordt vooral gezien als een beloning voor gedane inspanningen en niet als een stimulans voor een plaatsing. Wel blijkt dat scholen het subsidiegeld aanwenden voor de voorbereiding van leerlingen op de arbeidsmarkt. Ze zetten het in voor extra stagebegeleiding en materialen rondom de stage. Er is dus een indirect effect van de plaatsingssubsidie voor volgende generaties uitstromers. Of dit in de toekomst leidt tot een hogere uitstroom naar werk is nog niet vast te stellen.

10. *Wat zijn de kenmerken van de jongeren die worden geplaatst?*

Voor zowel praktijkonderwijs als vso geldt dat de jongeren die geplaatst worden jongeren zijn met goede werkhouding en werknemersvaardigheden. Belangrijke kenmerken zijn zelfstandigheid, zelfredzaamheid en sociale vaardigheden. Het zijn praktisch ingestelde leerlingen die graag aanpakken en liever niet doorleren.

Minstens zo belangrijk als de kenmerken van de leerling zelf is de match met de werkgever. Een werkgever moet voorbereid zijn op de beperkingen van de jongere en bereid zijn daar ook rekening mee te houden. Soms vereist dat aanpassing van het werk; dit geldt met name voor uitstromers uit het vso. Doordat veel jongeren geplaatst worden vanuit een stage is de klik vaak al aanwezig.

11. In hoeverre verschilt de samenstelling van de groep geplaatste jongeren naar schooltype?

Voor zowel praktijkonderwijs als het vso geldt dat het om jongeren gaat die de capaciteiten in huis hebben om te gaan werken. Ook willen ze vaak liever aan het werk dan doorleren. In het vso zijn de leerlingen die direct vanuit het vso kunnen en willen uitstromen naar werk uitzonderingen, daar is de spoeling dunner dan in het praktijkonderwijs.

12. Worden als gevolg van de plaatsingssubsidie andere jongeren dan voorheen geplaatst? Zo ja, op welke kenmerken verschillen deze jongeren?

Dit is volgens geen enkele school het geval. Zoals hierboven al gesteld, gaan scholen primair uit van de vaardigheden van de leerling en speelt zijn/haar voorkeur voor werken of doorleren een rol. Een plaatsingssubsidie speelt bij plaatsing geen rol, waardoor er ook geen effect kan zijn op de kenmerken van de geplaatste jongeren.

13. Welk deel van de geplaatste jongeren blijft duurzaam aan het werk?

14. In hoeverre zijn er verschillen in de duurzaamheid van de arbeidsparticipatie tussen vso en PrO?

Voor het praktijkonderwijs geldt dat een klein deel (ongeveer 5%) van de jongeren is uitgevallen na plaatsing in de schooljaren 2008-2009, 2009-2010 of 2010-2011. Voor zover we daar op dit moment zicht op hebben, zijn de plaatsingen dan ook duurzaam. Wel hebben jongeren vaak tijdelijke contracten: dertien procent heeft een contract van langer dan een jaar, de rest heeft een contract dat maximaal een jaar loopt.

Bij het vso is geen scherp beeld mogelijk, omdat daar maar weinig jongeren uitstromen naar werk. Voor de jongeren die uitgestroomd zijn met een plaatsingssubsidie geldt dat ze nog aan het werk zijn.

Het feit dat jongeren duurzaam aan het werk blijven hangt samen met het feit dat plaatsing doorgaans vanuit de stage gebeurt. Jongere en werkgever kennen elkaar en weten dus wat ze van elkaar verwachten kunnen. Voor het vso (en in mindere mate ook voor het praktijkonderwijs) geldt dat jongeren wel kwetsbaarder zijn. Als bij een werkgever veel verandert, bijvoorbeeld door een hoog personeelsverloop of als er een andere leidinggevende komt, vallen de jongeren relatief vaak uit.

15. Wat zijn de kenmerken van de jongeren die duurzaam zijn geplaatst?

Scholen noemen een aantal zaken die ervoor zorgen dat jongeren duurzaam aan het werk blijven. In de eerste plaats is de situatie bij de werkgever van belang: als deze rekening houdt met de beperking van de jongere functioneert deze beter. Daarnaast is met name voor vso-uitstromers stabiliteit bij de werkgever van belang.

Ook de sociale omgeving wordt genoemd als een belangrijke factor. Vooral de ouders moeten de jongere blijven steunen en motiveren zodat deze aan het werk blijft. Een goed voorbeeld van de ouders speelt ook een rol: als ouders zelf niet werken, vallen jongeren vaker uit.

Ten slotte noemen veel scholen het belang van extra begeleiding van jongeren die aan het werk zijn. Daarbij wordt met name de jobcoach enthousiast ontvangen. Bij vso-uitstromers speelt ook de organisatie MEE een rol in de begeleiding na uitstroom uit het onderwijs.

4.2.4 Kosten en baten

16. Wat zijn de kosten en baten van de uitvoering van de plaatsingssubsidie?

Het opstellen van het werkdocumenten voor de plaatsingssubsidie met daarin de beleidsregels, het opstellen van afwijzings- en toekenningsgronden en het ontwerpen van teksten en formulieren heeft UWV ongeveer een week gekost. Daarnaast kost het verwerken van een aanvraag per leerling ongeveer een uur.

17. Wat zijn de administratieve lasten die verbonden zijn aan de aanvraag van de plaatsingssubsidie? Hoe beoordelen scholen de administratieve lasten? Wegen deze lasten op tegen de baten?

De baten van de plaatsingssubsidie overtreffen de kosten voor scholen ruim. Scholen beoordelen de informatie over de subsidie over het algemeen als helder en vindbaar. Het kennisnemen van de subsidie kost een school een tot enkele uren. De benodigde tijd voor een aanvraag wordt ingeschat op gemiddeld een uur. De manier van aanvragen is duidelijk en wordt niet als belastend ervaren. Soms is het lastig om de benodigde papieren (identiteitsbewijs en arbeidscontract) van leerling en werkgever te verkrijgen.

4.3 Beantwoording hoofdvraag

De centrale vraag van dit onderzoek was de volgende:

Wat is het effect van de inzet van het instrument plaatsingssubsidie op de instroom in de Wajong, de arbeidsparticipatie en de overgang van school naar werk van jongeren afkomstig van het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs?

Het beeld wat naar voren komt, is consistent: er is voor scholen geen directe invloed van het instrument plaatsingssubsidies op de plaatsing van jongeren in werk en de aanpak daarbij. Scholen geven aan hoe dan ook het beste voor de leerling te willen en alleen voor leerlingen die daartoe in staat zijn en ook willen uitstromen naar werk (in plaats van naar vervolgonderwijs) toe te werken naar een plaatsing in het reguliere bedrijf. De subsidie speelt daarbij geen motiverende rol; het wordt gezien als een mooie bijkomstigheid en een beloning voor gedane inspanningen. Ook speelt mee dat de subsidie pas na plaatsing kan worden aangevraagd en dat de subsidie niet structureel is. Ook is op veel scholen slechts voor een of enkele leerlingen subsidie aangevraagd. Om deze redenen is het niet goed mogelijk om het beleid rondom stage en plaatsing naar aanleiding van deze subsidie aan te passen.

Een indirecte invloed van de subsidies is wel te zien. Scholen geven vrijwel allemaal aan het geld te gebruiken ten behoeve van de stages, of zijn voornemens dat te doen. Het geld geeft de mogelijkheid om extra begeleiding te bieden of om materialen aan te kopen.

De duurzaamheid van de plaatsing wordt evenmin beïnvloed door de plaatsingssubsidie. In veel gevallen wordt bij aanvang van het dienstverband al een contract van een jaar of langer afgesloten, waardoor de beide delen van de subsidie al binnen zijn voor de school. Dat hangt samen met het feit dat jongeren doorgaans vanuit de stage worden geplaatst en de werkgever en jongere elkaar al kennen. Ook blijkt verdere begeleiding van geplaatste jongeren vaak in handen van partijen buiten de school te liggen, zoals een jobcoach of MEE.

De instroom in de Wajong lijkt niet verminderd te worden door de plaatsingssubsidie. Dat komt vooral doordat met een Wajongtoekenning een aantal voorzieningen beschikbaar komt die helpen om de jongere aan het werk te krijgen en te houden. Het gaat dan om loondispensatie voor de werkgever en een jobcoach voor de jongere.

BIJLAGE 1

Deelnemende scholen aan interviews

Tabel B1.1 Deelnemende scholen uitgebreide interviews

	School	PrO/Vso	Plaats	Provincie	Aantal plaatsingssubsidies
1	Calvijn College	PrO	Krabbendijke	Zeeland	11
2	Symbion	PrO	Didam	Gelderland	3
3	CSG Het Streek	PrO	Ede	Gelderland	9
4	Pouwer	PrO	Utrecht	Utrecht	9
5	Jac. Fruytierscholengemeenschap	PrO	Apeldoorn	Gelderland	9
6	RSG Lingecollege	PrO	Tiel	Gelderland	9
7	Pantarijn SGM	PrO	Wageningen	Gelderland	0
8	DaCapo-College	PrO	Utrecht	Utrecht	0
9	Praktijkonderwijs Zeist	PrO	Zeist	Utrecht	0
10	De Ambelt (Noorderlaan)	Vso Cluster 4	Apeldoorn	Gelderland	8
11	De Ambelt (Gentiaanstraat)	Vso Cluster 4	Apeldoorn	Gelderland	1
12	De Wegwijzer	Vso Cluster 4	Voorst	Gelderland	2
13	Meidoornschool	Vso Zmlk Cluster 3	Stadskanaal	Groningen	2
14	W.A. van Lieflandschool	Vso Zmlk Cluster 3	Zeist	Utrecht	1
15	Kentalis de Marwind	Vso Cluster 2	Nijmegen	Gelderland	4
16	De Radar	Vso Cluster 4	Oosterbeek	Gelderland	0
17	De Lelie	Vso Zmlk Cluster 3	Harderwijk	Gelderland	0

Tabel B1.2 Deelnemende scholen korte interviews*

	School	PrO/Vso	Plaats	Provincie	Aantal plaatsingssubsidies
1	Prakticon	PrO	Doetinchem	Gelderland	14
2	Pronova Pro	PrO	Winterswijk	Gelderland	9
3	Praktijkschool Joannes (locatie Bemmelen)	PrO	Bemmelen	Gelderland	3
4	Praktijkonderwijs Zutphen	PrO	Zutphen	Gelderland	25
5	Praktijkschool de Wissel	PrO	Goes	Zeeland	12
6	Johannes de Swaef	PrO	Ede	Gelderland	25
7	Praktijkschool Apeldoorn	PrO	Apeldoorn	Gelderland	14
8	Fivel-College (voorheen Noorderpoort loc. Eelweerd)	PrO	Groningen	Groningen	3
9	CSO de Boog	PrO	Apeldoorn	Gelderland	9
10	Praktijkschool de Sprong	PrO	Goes / Terneuzen	Zeeland	7
11	Praktijkschool Hulst	PrO	Hulst	Zeeland	18
12	De Baanbreker	PrO	Utrecht	Utrecht	26
13	Praktijkschool Woerden	PrO	Woerden	Utrecht	17
14	Praktijkschool Joannes (locatie Nijmegen)	PrO	Nijmegen	Gelderland	4
15	Accent Pro Delfshaven	PrO	Rotterdam	Zuid-Holland	0
16	Het Plein	PrO	Amsterdam	Noord-Holland	0
17	P.O.W. Rechterenschool	PrO	Meppel	Drenthe	0
18	Kranenburgsch voor Vbo	PrO	Utrecht	Utrecht	0
19	Dr. J. de Graafschool	Vso Cluster 2	Groningen	Groningen	1
20	Rafaelschool	Vso Zmlk Cluster 3	Utrecht	Utrecht	0

* We hebben ook scholen benaderd die buiten de proefprovincies vallen (scholen nr. 15- 17). Deze scholen is gevraagd naar hun aanpak om jongeren naar regulier werk te begeleiden en of de plaatsingssubsidie hier iets zou kunnen hebben veranderd.

Regioplan Beleidsonderzoek

**Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam**

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl